



Marjatta-Bladet

Sommer 2024

46
2024

Marjatta Bladet

udgives af:



Marjatta

Strandvejen 15
4733 Tappernøje
Tlf. 5596 5119

E-mail:
marjatta@marjatta.dk
www.marjatta.dk

Redaktion:
Tine Bay Sørensen
Jens Hegli
Torben Olesen
Dorte Bruhn

Ansvarshavende:
Bernhard Schmitz

Layout & tryk:
Sangill Grafisk · 5553 0505

Marjatta Bladet udsendes til forældre og medarbejdere indenfor Marjatta Fællesskabet. Indlæg til Marjatta Bladet, der meget gerne må ledsages af nogle gode billeder, sendes gerne elektronisk til marjatta@marjatta.dk eller til Marjattas kontor mærket "Marjatta Bladet"

Deadline for næste nummer af Marjatta Bladet er den 1. oktober 2024.



Tryksag
5041 0411

Forsiden:
Er malet af Ruhne Thorbjørn Holden Jørgensen.

Ruhne har malet Vainermoine, Lemniskene og Ilmarinen i båden da de sejler bort fra Nordlandet, efter at de havde befriet vidunderkværnen Sampo.

INDHOLD i Marjatta Bladet nr. 46, Juni 2024

- 3** Leder Juni 2024
- 4** Fællesskab i skolen
- 6** Årstidsfester i det pædagogiske arbejde
- 8** Nordisk Allkonst 2024
- 9** Bevægelse i hverdagen
- 10** Egely
- 12** 100 år for det helsepædagogiske virke, drivkraften og essensen
- 16** "Jeg er glad for mit arbejde"
- 18** EVENTYRET: Guldæble med sølvblad
- 20** HJÆÆÆLP – er der nogen som har en kano eller en robåd vi kan låne!
- 22** NY forstander i Ristolahaven Per Frederiksen
- 23** NY Forstander på Sofiegården Tina Hyllekvist
- 25** Helsepædagogik, ind i de næste 100 år
- 28** Hvem var Ita Wegman?
- 30** Vild oplevelse på Fuglsang Kunstmuseum
- 31** Festlig afskedsreception for John Bay Sørensen
- 32** Evaluering og oplevelser fra Kalevala skuespillet
- 34** Evaluering af Kalevala skuespillet
- 35** Stemning fra Idrætsdagen
- 36** Den fantastiske hverdag på SampoVig
- 39** Fællesfaglig temadag på SampoVig
- 40** Uddeling af CSR-prisen
- 42** Afgående forstander John Bay Sørensen
- 45** TILLYKKE til Bernhard
- 46** Aldring og demens - et livsperspektiv
- 50** Kurset Digital Digte
- 52** Pinsedag



Glade deltagere fra Idrætsdagen på Vidarslund

LEDER JUNI 2024

AF BERNHARD SCHMITZ



Sidste år kunne Marjatta fejre 70 års fødselsdag. Blandt de mange kulturelle arrangementer i løbet af året, vil højdepunktet for mange sikkert være det meget smukke skuespil fra Kalevala opført af beboere og medarbejdere. Skuespillet handlede om Sampokværnen, en af de mange fortællinger fra Kalevala. Vi så hvorledes smeden Ilmarinen skaber Sampo, og som belønning bliver lovet Nordlandsjomfruen til hustru. Men Nordlandsfolkene med den snu Pohja kælling i spidsen gemmer nu Sampo kværnen i et bjerg, og sørger for at ingen kan komme til den. I skuespillet så vi, hvorledes Lemminkäinen, Väinämöinen og Ilmarinen drager mod nordlandsfolket for at befri Sampo, og der opstår en voldsom og dramatisk kamp. Desværre går Sampokværnen i tusinde stykker og ender på havets bund. Stumperne skylles op på land, og Väinämöinen formår med sin skaberkraft at samle stumperne igen, og de bliver grundlaget for nyt liv.

Sampokværnen er noget ganske særligt, den er skabt af en svanes vingespids, mælken fra en gold ko, et lillebitte bygkorn samt lidt uld fra moderfåret. Den kan ikke kun kværne korn til mel, men også skænke liv, og alt hvad man kan ønske og drømme om. Det er en magisk kværn, og en kværn enhver gerne vil eje. Albert Eman skriver i sin bog om Kalevala, at Sampo ikke er en noget jordisk, noget vi ikke umiddelbart kan forstå, og noget som besidder næsten magiske kræfter og skænker liv og frugtbarhed.

Alle som deltog i arbejdet omkring skuespillet har lagt måneders hårdt arbejde i processen, musik, kostumer, replikker, timing, lys og lyd gik alt sammen op i en højere enhed, og til hver eneste opførelse var der altid en god stemning, fordybelse og engagement. Efterfølgende har de medvirkende været samlet og set tilbage på arbejdsprocessen, og i den forbindelse kom der spændende feedback fra flere af de deltagende. Anders en af beboerne sagde bl.a. "Jeg synes det har været en udvikling, det er som om, man bliver mere end man er. Det har været en rørende proces." Flere stemmer fra beboernes evalueringsmøde kan læses i denne udgave af Marjatta Bladet.

Marjatta har siden sin grundlæggelse for 70 år siden haft en stærk social impuls. At hjælpe dem som har behov for hjælp, eller som Anders siger "at blive mere end man er." Jeg vil hermed takke alle medarbejdere, forældre og pårørende, alle venner og samarbejdspartnere for deres hjælp og støtte på Marjattas lange rejse. En særlig stor tak til beboerne som med deres åbenhed, ærlighed, varme og hjertekræfter viser os vejen, at livet trods modstand er rigt og godt. Jeg oplever igen og igen, at det er beboerne som viser os vejen til et liv med meningsfyldte værdier med mennesket i midten.

Sidste år kunne vi fejre Marjattas 70-års jubilæum.

I år fejres 100-års jubilæum for grundlæggelsen af det første skolehjem for børn med særlige behov grundlagt ud fra Rudolf Steiners ideer og impulser. Den 18. juni 1924 blev skolehjemmet "Lauenstein" i Jena, Tyskland grundlagt. Marjatta blev i 1953 grundlagt med udgangspunkt i de samme ideer og ud fra samme impuls. En social impuls blev født i en tid, hvor de fleste havde et helt andet syn på mennesker med handicap. Rudolf Steiners ideer og impulser har i høj grad en stærk social impuls, og i dag kan man med rette sige, at Rudolf Steiner var pioner og blandt en af de første som ønskede, at virkeliggøre sociale ideer i en praksisanvendt pædagogik. Ideer som er født ud fra en social ansvarlighed.

Hvad fremtiden bringer ved ingen, men vores opgave er at føre de gode impulser, værdierne og det meningsfyldte liv videre ind i fremtiden, så der fortsat kan skabes et meningsfyldt liv for dem som er afhængig af hjælp fra andre.

Hermed ønskes alle en dejlig sommer og god læselyst.

Fællesskab i skolen

AF BALDER ANDREAS EGHOLM, LÆRER OG HANNE SØNDERGAARD, LÆRER

På Marjatta begynder skoledagen med fælles morgensang i skolehuset, men så foregår resten af dagen fortrinsvist klassevis med enkelte timer, hvor flere klasser er sammen.

Derfor er det noget specielt når vi laver projekter som involverer hele skolen. I 2023 havde vi en fælles engelsk emneuge i marts hvor hele skoledagen kredsede om det engelske sprog og kultur og selv frokosten blev hentet fra den engelske madkultur. Det hele endte op med en skoleoptræden, hvor vi sad i en stor kreds og kørte i en fiktiv dobbeltdækkerbus. Hver gang bussen stoppede viste en ny klasse noget fra ugens undervisning.

Senere på foråret blev skolens store maleri, med birkerodsrunen, udlånt til årets Grethe Bagge udstilling på Bredeshave. Det efterlod en stor bar væg som vi måtte gøre noget ved. Med udgangspunkt i sangen, Når egene

knoppes, malede eleverne guldragn og syrener, som blev sat sammen til en stor og flot udsmykning.

Eleverne malede vådt i vådt med akvarelmaling, hvor den gule og blå farve blev til de grønne blade. Den røde og den blå farve blev til syrenens fine lilla farve. På nogle malerier endte der med at være rigtigt meget bladgrønt, mens andre blev meget gule eller lilla. Når de så blev samlet blev det alligevel til en helhed.

I oktober nærmede vi os så Marjattas 70 års fødselsdag og vi øvede bl.a. alle en sang, som var skrevet til det Kalevalaskuespil som blev opført i den anledning.

Igen lavede vi en stor fælles udsmykning, hvor inspirationen blev hentet fra skabelsesberetningen i Kalevala. Her lægger anden sine æg på en kvindes knæ, og da de bliver knust bliver

de til jorden, himlen, havet, solen, månen og stjernerne. Ved denne udsmykning var det vigtigt at motivet stod tydeligt frem, så det var optegnet med bivoksfarver, og eleverne malede vådt i vådt hen over med bestemte angivne farver for at få dybde og harmoni i værket.

Med Sankt Martin i november gik vi ind i den helt specielle tid på året, hvor lyset spiller en særlig rolle. I de 40 dage op til jul og de 40 dage efter jul er det både Lucialyset, Betlehemsstjernen og hjertelyset som vi må prøve at forbinde os med. Denne tid slutter med kyndelmisse (lysmesse) hvor foråret tager over. Det kan godt være, at det stadig er meget mørkt, men nede i jorden bevirker sollyset allerede at blomsterne er på vej. For at fejre det specielle lys som er i denne mørke tid lavede vi glasmosaikagtige vinduesudsmykninger inspireret af katedralen i Chartres. Hver klasse fik sil-





kepapir i udvalgte farver, som eleverne klippede i trekantede og klistrede i en guldramme. Hver klasses ramme blev så hængt op på skolens store glasparti, så de til sidst dannede en helhed.

De fælles projekter skaber en følelse af samhørighed, hvor alle har kunne deltage i frembringelsen af værkerne. Temaerne er en pædagogisk hånd-rækning til at forstå noget abstrakt, fx at lyset har en speciel kvalitet og værdi om vinteren, eller at man med Kalevala udsmykningen bedre kunne forstå skuespillet, da vi skulle over og se det.

Årstidsfester og stemninger

En anden måde at arbejde med fællesskabet i skolen på, er de mange årstidsfester som gentager sig fra år til år. De er med til at ramme året ind og gør det lettere at forbinde sig til den stemning, som hører til de forskellige årstider. Ved høstfesten er der overflod omkring os, masser af lys, varme, frugter, blomster og en let sindsstemning. Skoleåret er lige startet og der er både



energi i naturen og hos os. Så kommer først Sankt Michael og senere Sankt Martin hvor naturen begynder at gemme sin energi i rødder og frø og vi skal huske på sommerens lys og bære det med os ind i vinteren. Advent er en forventningens tid, som leder hen mod Bethlehemsfortællingen og vintersolhvervet. Her skal den gode julestemning komme fra hjertets varme, som vi lader skinne ud. Ved påsken er det forvandling og genfødsels store mirakel som møder os. Ikke mindst i naturen hvor de små udtørrede frø pludselig bliver til nye livskraftige vækster, men også i os selv hvor vinterens eftertænksomhed og udholdenhed bliver til nye ideer, initiativer og håb der forløses. Med pinsen kommer der en ny harmoni, som giver os lov til at nyde sommerens lethed inden vi igen skal fejre høstfest.

At omgive sig med skønhed

At gå i skole handler i høj grad om at blive inspireret. Inspirationen kan komme fra undervisningsstoffet, læreren og klassekammerater, men omgivelserne er også væsentlige.

Forestil dig et venteværelse med hvide vægge, lidt kedelige plakater som hænger tilfældigt og en smule skævt. I hjørnet ligger der lidt legetøj og i vindueskarmen står en halvdød pottaplante. Så forestil dig et venteværelse, hvor der er tænkt over farven på væggene, så de passer til lyset der kommer igennem vinduerne. Der hænger et par billeder, som er udvalgt netop til dette lokale. I det første lokale vil mobilen nok være meget tillokkende, mens der i det andet er en større chance for at man føler sig tilpas, føler sig værdsat og det kan i bedste fald igangsætte ens tanker og fantasi.

Det at der er nogen som har givet sig tid, lagt kræfter i og tænkt over hvilken oplevelse andre skal få, er en gave til alle som kommer ind i rummet. Gaven vil virke forskellig fra person til person, men der skal helst være noget som taler til os.

Det behøver ikke kun at være indretning, men kan også være et flot blomsterbed, et stykke musik eller naturen. At være omgivet af skønhed skaber en kærlighed til verden, som er væsentlig når man skal udvikle sig.



Årstidsfester i det pædagogiske arbejde

AF LISBET SCHMITZ, LÆRER

Årstidsfesterne har altid haft en central plads i livet på Marjatta, de fleste af årstidsfesterne har bestået siden stedets grundlæggelse i 1953, og andre er kommet til gennem årene. Men hvorfor holder vi egentlig fast i de mange traditioner, hvilken betydning har de, og hvordan virker de i det pædagogiske arbejde?

Da jeg som ganske ung ny udsprunget student i 1981 skulle beslutte mig for hvad jeg ville, startede jeg med at tage til en Rudolf Steiner institution i Skotland. Et sted ikke langt fra Edinburgh, og et sted hvor man boede og levede med de udviklingshæmmede, og hvor arbejde og fritid ikke var adskilt. De sociale relationer var stærke, og vi kiggede aldrig på arbejdstider eller på lønsedler, man var med, sugede alt til sig, og gik hver aften i seng total udmattet. Jeg anede absolut intet da jeg ankom, og blev overrasket over at få serveret kogt rødbede med humus, at der blev lavet kompost af køkkenaffaldet, og beboerne havde ikke TV og gik i uldundertøj, alt sammen nyt og meget fremmed for en jyd som mig, der kun kendte rødbeder, som noget man kom på leverpostejmadden. Alt var nyt og

meget fremmed, men jeg var ung, åben, positiv og klar på at lære nyt.

En af de første oplevelser var den årlige Sankt Michaelsfest, noget jeg aldrig havde hørt om før, men som gjorde stort indtryk på mig. Alle på stedet samlede til en smuk morgensamling, hvor den lille sal var pyntet med blomster, der blev reciteret et vers, der blev sunget og spillet smuk musik. Der var hængt et smukt billede op på væggen som forestillede ærkeenglen Michael, ærkeengle? Det anede jeg intet om, men jeg fornemmede det var noget helt særligt. Jeg havde gåsehud og blev nok blæst lidt bagover af den ganske særlige stemning, og det gjorde alt sammen stort indtryk på mig. Gennem de to år jeg var på stedet, stiftede jeg bekendtskab med en række

af årstidsfester, og blev fortrolig med dem alle. De gav så meget mening og skabte noget jeg vidste var helt unikt, og jeg så hvorledes beboerne så frem til dem, og deltog med begejstring, og jeg mærkede at det skabte overblik, forståelse og mening i det daglige liv. Jeg blev på stedet i et par år, og elskede at være med til at forberede de forskellige fester, spille med i julespillet, lave krans til majstangs festen osv. Jeg har gennem årene bevaret kontakt til mange af de mennesker jeg lærte at kende på stedet, og der er ingen tvivl om, at netop de mange smukke årstidsfester og traditioner er noget vi alle har taget med videre i livet, og kan erindre, da det på en eller anden udefinerbar måde har sat sit præg i os alle.

Besøger man helsepædagogiske hjem rundt omkring i verden vil man opleve, at årstidsfesterne er en stærk forankret del af det pædagogiske arbejde, om du er i Sydamerika, Japan eller Australien. Hver kultur har sine traditioner og årstidsfesterne er tilpasset og formet herefter.



Så som årstiderne skaber helhed, rytme og gentagelser, skaber årstidsfesterne forståelse for naturens gang, de kristne fester, rytme i året og noget tilbagevendende der er genkendeligt og skaber tryghed og overblik. Det er faste holdpunkter, noget at se frem til, være del af og medskaber af. For mange af vores børn og unge er det de ganske særlige stemninger omkring årstidsfesterne, der har stor betydning, de glæder sig, nyder samværet, at deltage, at skabe noget med andre og finder stor tryghed ved de tilbagevendende begivenheder.

Kigger vi på året som en cirkel eller et hjul, så er der 4 markante årstidsfester, der står over for hinanden. Vi har Sankt Hans over for julen og Sankt Michael overfor påsken. Så som efterår overfor forår, sommer overfor vinter. Mellem Sankt Hans og Sankt Michael har vi høstfesten, mellem Sankt Michael og jul har vi Sankt Martin (lanternefest) og adventsspiral/adventshave og igen mellem jul og påske ligger fastelavn, og fra påske til Sankt Hans ligger majfest og pinsen. Ved juletid fejrer vi det indre lys, ved Sankt Hans det ydre lys, ved påske fejrer vi opstandelsen og naturens opvågning, og til Sankt Michael fejrer vi kampen mod mørket, som vi skal overvinde, og vi finder modet og kræfterne til at møde den mørke tid.

Nu er kunsten så at skabe disse fester så det giver mening og får en pædagogisk virkning. Umiddelbart kunne man godt blive lettere forpustet og udmattet ved tanken om alt det organisatoriske og praktiske, der går forud for sådanne årstidsfester. Men vigtigt er at huske, at det handler ikke om kvantitet men om at skabe noget af kvalitet, og at man frem for alt har en egen indre forståelse og forbundethed med de forskellige fester. En årstidsfest skabt enkel og smuk kan have præcis lige så stor pædagogisk virkning som en stor begivenhed, det handler om stemning, inderlighed og ægthed, og ikke mindst forberedelse. Det er altid nemt at kigge tilbage på, hvad vi gjorde sidste år, og måske gøre det samme igen, noget vi alle kan komme til når hverdagen bliver for presset, og vi er uforberedte. Erfaring viser dog, at tages hver årstids-



fest op i god tid, forberedes, måske ændres lidt uden at miste sin oprindelse, så bliver det altid lige en anelse bedre det hele. Årstidsfesterne er derfor også med til at give os pauser, åndehuller og tilbageblik i en ofte fortravlet hverdag med mange krav, praktiske opgaver, dokumentation osv. som kan, hvis vi ikke er opmærksomme på det, komme til at tage fokus fra det vi så gerne vil, nemlig at skabe de meningsfulde øjeblikke i løbet af året.

Med få greb kan vi skabe årstidsstemning sammen med vores elever og beboere i de enkelte grupper. Det være sig med et smukt årstidsbord, som skiftes ud løbende så det passer ind i årstiden, det kan være med sange, vers og fortællinger ved aftenstid og med alverdens relaterede kreative aktiviteter. Man kan kigge på smukke billeder i kunstbøger, læse digte, måske besøge et museum eller en udstilling, for årstidsfesterne og de dertil knyttede aktiviteter er også kulturdannende, det være sig både i stort og småt. Går vi tur kigger vi på blomster, blade, fugle osv. og i og omkring husene ordner vi krukker bede osv. så vi fornemmer naturen omkring os, der er mange muligheder, og i en medarbejder gruppe vil der altid være folk, som kan byde ind med alverdens gode ideer og erfaringer. Alt hvad eleverne og beboerne selv kan være med til, er af stor betydning, at røre, føle og dufte til naturen, at del-

tage, tage ansvar og få ejerskab det er vigtigt. Eleverne vil altid spejle sig i det vi gør, i det der giver mening og i det ligger der en stor pædagogisk værdi.

Der kan siges og skrives ufattelig meget om årstidsfesterne, om kulturelle og religiøse baggrunde, om sammenhænge mellem mennesket og naturen, om traditioner, folkekulturer og meget andet. Men en ting er sikkert, vi mennesker er ikke længere forbundne og afhængige af naturens kræfter som tidligere, og vore religiøse tilknytning og forståelse af de enkelte årstidsfester er ikke længere forbundet med samme bevidsthed som tidligere.

For mere end 10 år siden var vi en lille gruppe medarbejdere der satte os for at lave et årstidskompendium, som skulle omhandle de forskellige årstidsfester, deres kulturelle og religiøse baggrund, fortællinger og aktiviteter knyttet til årstiderne, natur beskrivelser, fotos o.m.a. Kompendiet består nu af flere bind, og står forhåbentlig på hylderne i alle bo grupper og værksteder. Kompendiet er tænkt til inspiration og samtale og skal bruges af både medarbejdere, beboere og elever. Med kompendiet har vi en form for kreativ dokumentations beskrivelse der forhåbentlig vil kunne give viden og erfaring videre, og være med til, at alle vore vigtige, meningsfulde og smukke årstidsfester lever videre i fremtiden.

Nordisk Allkonst 2024

"Vores opgave og vores stemme i verden"



Efter en rejse fra Sverige til Norge, Danmark og Island vender Nordisk Allkonst tilbage til Järna og Sverige i sommeren 2024 efter 21 år og 10 festivaler

Ambassadører fra mange socialterapiaktiviteter i Norden er involveret i planlægning og arrangering, hvilket har gjort Nordisk Allkonst til en inkluderende kulturfestival for alle!

"Sammen vil vores stemmer blive hørt, og vores mission i verden vil være synlig"

Programmet vil indeholde sang og musik, korte taler og tanker for dagen om festivalens tema, workshops, marked, åben scene, skuespil, udflugt, fest, dans..... og ind imellem tid til møder, samtaler og fællesskab med gamle og nye venner.

Nordisk Allkonst henvender sig til beboere, brugere og ansatte i socialterapiaktiviteter i Norden og fra andre lande.

Festivalen begynder mandag den 24. juni og slutter fredag den 28. juni 2024.

Stedet bliver Kulturhuset i Ytterjärna - VELKOMMEN!



Bevægelse i hverdagen

Butik Pilti

AF JOSEFINE MEYHOFF-EJLERTSEN, VÆRSTEDSASSISTENT

Mere og mere forskning fortæller hvor vigtig naturen er for vores hukommelse, sind og velvære. Vi ved også i dag, at bevægelse og natur bidrager med utrolig meget i forhold til sundhed i krop og sind.

Det bidrager til motorisk udvikling eller vedligeholdelse, mentalt overskud til fællesskabet og kognitiv udvikling.

På Marjatta har bevægelse i naturen altid fyldt meget. På Marjattas værksteder, kommer stort set alle ud og går tur efter frokost. Flere er også selvtransporterende til fods eller på cykel.

Konkret mærkes det, hvis formiddagen har været fyldt med gnidninger på værkstedet, så kan en god tur rundt om marken, være med til at løftestemningen på værkstedet.

Gøngehuset - det lille skønne hus i vandkanten

Gøngehuset er et værksted der hører under Bredeshaves værksteder. De andre værksteder er Butik Pilti, Caféen og Haveholdet.

Gøngehuset er et værksted hvor tiden går lidt mere i stå, Gøngehuset ligger lidt for sig selv på Bredeshave. Her er der plads til anekdoter, oplæsning af eventyr, "gåen i stå" over at anemonerne er kommet, eller blot det at kaffen skal nydes i en solstråle.

Her filtes, strikkes, skrives eventyr, synges eller sættes perler på ståltråd. Dagen struktureres efter gruppens dagsform, hvilket vil sige at ingen dage er ens og alligevel er alle dage med genkendelig rytme.



"Det er så skønt at være tilbage i disse skønne rum" - Louise

Egely

AF LASSE JEPPESEN,
GRUPPELEDER



Marjatta fortsætter med at vokse og i løbet af sommeren 2024 står den nyeste bolig endelig færdig. Inflation og stigende priser på materialer har af flere omgange udskudt byggeprojektet, men langt om længe kan 12 unge mennesker flytte ind i deres nye bolig. Boligen hedder Egely og er til daglig placeret på Marjattas skolehjem - tæt op af skoven og med udsigt ud over Præstø Fjord.

Baggrunden for dette byggeri har været et ønske om at skabe flere boliger til det stigende antal unge mennesker, som ønsker at bo på Marjatta. Marjattas skolehjem er igennem de sidste mange år gradvist vokset og det har derfor været nødvendigt at bygge yderligere boliger. I det hele taget har Marjatta bygget intensivt rundt omkring igennem de sidste ti år og hver gang gør vi os nye erfaringer ift. at skabe de optimale rammer for vores beboere, som tilmed lever op til de ønsker og skærpede behov, som der eksisterer i dag og som løbende ændre sig.

Når man beskuer Egely udefra kan man fristes til at forestille sig, at Egely er et meget stort hus med meget højt til loftet. Men når man træder indenfor i huset, rammes man af en oplevelse af, at der i huset er lagt vægt på at fællesarealerne ikke skal virke for store og uoverskuelige for hverken vores beboere eller medarbejdere. Huset er bygget i et forsøg på at skabe æstetiske og nærværende rammer, hvor fællesskabet og kreativiteten kan udfoldes. Samtidig tages der også hånd om ønsker, muligheder og behov hos det enkelte unge menneske.

Husets midte består af et stort, lyst og rummeligt køkkenalrum hvorfra der er udgang til vores terrasse og udsigt til søen, shelter pladsen og lige ind i skoven. Køkken alrummet er bevidst placeret i midten af huset, da man herfra kan have en fornemmelse af hvad der sker ude i enderne af huset. I modsætning til andre byggerier på Marjatta, har man i Egely valgt at placere et separat fællesrum i hver af de to ender af huset.

Disse fællesrum skal henholdsvis fungere som vores dagligstue og vores kreative stue og giver os mulighed for at dele os op og skabe forskellige aktiviteter, så alle 12 beboere ikke nødvendigvis behøver være til stede i samme rum på samme tid. Fra vores opholdsrum er der terrasse udgang til vores have miljø. I hver ende af huset er der også en hovedindgang hvortil der også er en separat garderobe, hvor vores beboere kan hænge deres overtøj og sko. I den ene ende af huset er der tilmed også en medarbejder garderobe, så medarbejderne også kan efterlade deres overtøj og sko. Da man i sin tid tegnede huset valgte man bevidst, at huset ikke blot skulle være en helt lige bygning, men at huset derimod nærmest krummer sig lidt sammen omkring vores have miljø. Det betyder bl.a. at huset har et mere formende udtryk. Det betyder f.eks. også at vores ellers brede gangarealer virker meget hjemlige. De mange krumninger i huset giver det et mere hyggeligt og hjemligt





udtryk og man bevæger sig dermed bevidst væk fra institutionsudtrykket. Fra alle hjørner af huset er der en fantastisk udsigt som enten rækker udover Marjattas skolehjem, ind i skoven, henover søen eller udover markenerne og Præstø fjord.

Det kan være svært at skabe et hus, som både rummer fællesskab og samtidig tager hånd om den enkelte. I vores målgruppe har vi en del unge mennesker som ikke nødvendigvis profiterer af at være samlet i en stor forsamling hele tiden. Men alligevel kan de i forskellig grad næres af fællesskabet og det har derfor været vigtigt for os at skabe rammer, hvor fællesskabet kan dyrkes på forskellige niveauer ud fra den enkeltes behov. Alle 12 beboere flytter ind i forholds-

vis store værelser med eget bad og toilet. De har alle haft mulighed for at sætte deres individuelle præg på deres værelse og har dermed f.eks. taget del i indretning, valg af møbler, valg af farverne på væggene osv. Som medarbejder har det været en helt speciel situation at se frem imod en helt ny arbejdsplads. Det er naturligvis forbundet med en masse uvished, men mest af alt glæder vi os til at flytte ind i helt nye rammer. Vi sætter en stor ære i at være med til at skabe vores kommende arbejdsplads, men ikke mindst har det for os handlet meget om at vi også skal skabe et hjem for vores beboere. Med udgangspunkt i vores kendskab til vores beboere har vi derfor arbejdet intenst med hvordan fællesarealerne i huset skal indrettes. Det er en proces som har bestået af nøje overvejelser og som har taget lang tid. For som tidligere nævnt er der en masse mekanismer og fakto-

rer man skal tage hensyn til når en bolig skal huse 12 unge mennesker.

I denne proces har vi bl.a. haft et tæt samarbejde med Marjattas værksted i Snesere, som er i fuld gang med at udarbejde unikke dørskilte til hver enkelt beboer, ligesom vi også har været i kontakt med lokale snedkere for at få skabt unikke vægdekorationer i form af opslagstavler, billedrammer årstidsborde osv. Vores fælles områder skal gerne præges af autentiske dekorationer, som skal bidrage til den hjemlige stemning, som vi ønsker at skabe. I samme ombering har vi haft et tæt samarbejde med Maria Friberg, som er tilknyttet Marjattas interne specialskole, og som har deltaget i arbejdet omkring hvilke farver der har skulle males på væggene for opnå de rette stemninger. Vi er rigtig glade og stolte over at vi sammen på Marjatta nu har skabt Egely.



100 år for det helsepædagogiske virke, drivkraften og essensen

AF TINE BAY SØRENSEN, FORSTANDER

Den 7. juli 2024 er det 100 år siden, at Rudolf Steiner holdt "Det helsepædagogiske kursus" i "Snedkeriet" ved Goetheanum. Man kan spørge sig, hvordan en lærebog kan fejre 100 års jubilæum! Den må da for længst være forældet og overhalet inden om af tiden og udviklingen i forhold til de nuværende specialpædagogiske strømninger.

Det er klart, at foredragene bærer præg af den tid, de blev holdt i. Flere ordvalg og udtryk ville vi aldrig bruge i dag, for de kan opfattes som diskriminerende, når de ikke forstås ind i 1924. Men det alt afgørende og lige aktuelle er metoderne og forståelsen af mennesket. De er evigt gyldige og bekræftes af neuropsykologisk og specialpædagogisk forskning i dag.

Hvordan kom det overhovedet til disse foredrag?

Rudolf Steiner havde i 1919 lagt grundlaget for det, vi i Danmark kalder Rudolf Steiner skolerne. I Tyskland og andre steder hedder de Waldorf Skoler. Waldorf efter fabrikken Waldorf Astoria. Grundlæggeren af denne fabrik spurgte Rudolf Steiner, om han ikke kunne grundlægge et skoletilbud for hans arbejderes børn. På dette tidspunkt, ikke bare i Tyskland, men i hele verden, var der ofte ikke et ordentligt skoletilbud til fabriksarbejdernes børn og grundlæggeren Emil Molt oplevede, at det var vigtigt for børnene, at de kunne få en god skolegang og på den måde udvikle sig og være i stand til, at udfolde deres formåen og ikke grundet deres

opvækstbetingelser være tvunget til, at følge i deres forældres fodspor og blive arbejdere.

Rudolf Steiner gik ind på forslaget og sagde ja til tilbuddet og den første Rudolf Steiner skole blev oprettet i 1919 i Stuttgart. Her holdt Rudolf Steiner 14 foredrag for de første lærere i tidsrummet fra august til september 1919. Foredragene er kendt under titlen "Almen Menneskekundskab som grundlag for pædagogikken". Foredragene omhandler alle tilgangen og forståelsen af pædagogikken og forståelsen af det almene og af det normale barns udvikling, læring og dannelsesveje. Forståelsen af kunsten og fantasiens betydning for at indlære og vokse op og blive et helt menneske, der får udfoldet sine iboende ressourcer.

Hvor kommer så det helsepædagogiske fra?

Rudolf Steiner havde sammen med Ita Wegman (Se artiklen om hende i bladet) optaget 2 børn med særlige behov i 1922-1923 på klinikken i Arlesheim, som hun grundlagde i 1921: Sandroe og Lore. Begge børn blev fremstillet i foredragene i Helsepædagogisk Kursus.

Der ud over var der oprettet en hjælpekasse i 1919 på Rudolf Steiner skolen i Stuttgart, som var den første specialklasse og den første speciallærer var Karl Schubert, som ud fra Steiner skolens lærerplan udarbejdede den første undervisning for børn og unge med særlige behov. For Rudolf Steiner

var det vigtigt, at der var et tilbud til de arbejdernes børn, som havde særlige behov.

Impulsen til Det helsepædagogiske Kursus

Men den egentlige impuls til Helsepædagogisk Kursus i 1924 kom fra 3 unge mænd: Franz Löffler, Siegfried Pickert og Albert Strohschein. De havde lært Rudolf Steiner at kende via kurser for ungdommen og da de arbejdede på Sophienhöhe, et hjem og en stor institution for udviklingshæmmede, ønskede de at spørge Rudolf Steiner, om der ikke kunne gøres mere for de mennesker med særlige behov. De havde hørt om Rudolf Steiner Skolen og hjælpeklassen og mente, at Rudolf Steiner kunne komme med nogle generelle tanker til forståelse og udvikling af pædagogik tilpasset mennesker med udviklingshæmning.

Den generelle holdning i tiden var, at disse udviklingshæmmede mennesker slet ikke burde være til og at de ikke blev anset for, at være mennesker. Videnskaben, som var i sin vorden, prøvede, at finde veje, så der ikke blev født sådanne mennesker.

I Hermann Girkes bog om Franz Löffler har han beskrevet, hvordan Franz Löffler og hans venner oplevede, at disse børn og unge, som var i deres varetægt var urolige og angste ud over alle grænser. Hvordan kunne de forstås og på hvilken måde kunne de hjælpes til mere sjælelig ro og balance? For denne fuldstændige sjæleuro hos disse børn kunne bestemt ikke



være helsebringende og udviklende for dem. Hvor kunne de modtage den fornødne viden fra, så de kunne hjælpe disse børn?

De 3 unge mænd gik til Rudolf Steiner og spurgte ham, om han havde tid til at tale med dem. Det gjorde han i juletiden i 1923.

I Hermann Girkes bog om Franz Löfler bliver det tydeligt, at de 3 unge mænd oplevede sig mødt i deres impuls og at Rudolf Steiner gerne ville give dem anvisninger til et videre arbejde med det udviklingshæmmede menneske, men at de først selv måtte gøre en indsats. 3 betingelser gav han dem:

- De skulle tage kontakt til Ita Wegman, som lige var blevet leder af den medicinske sektion.
- At de ikke, uden at ændre deres eget sindelag, ville kunne forstå arbejdet med sådanne børn og unge.
- At de skulle skabe et hjem og tage imod nogle børn og unge. Når de var kommet i gang ville Rudolf Steiner gerne arbejde videre med dem og andre i forhold til forståelsen af det udviklingshæmmede menneske.

Selv om det var en svær tid lige efter første verdenskrig overhovedet, at skaffe penge til at købe et sted og få det i gang, så lykkedes det ud af engagement og en utrolig viljeskraft.

Rudolf Steiner besøgte stedet Lauenstein ved Jena, en by i en delstat

ved Thüringen den 18. juni 1924. Selv om huset var lejet og indrettet med brugte og aflagte møbler, oplevede Rudolf Steiner deres anstrengelser og begejstring. Han så på de 9 børn, de havde optaget, og til sidst inviterede han dem til et kursus, han ville holde i "Snedkeriet" ved Goetheanum fra den 25. juni til den 7. juli 1924.

Til kurset var der kun inviteret nogle få, en gruppe af læger under ledelse af Ita Wegman, Karl Schubert og de 3 unge mænd, 20 i alt. Kurset blev holdt og det senere nedskrevet er sat sammen ud fra stenografi. Det var vigtigt for Rudolf Steiner, at kunne tale frit og helt grundlæggende for en gruppe af mennesker, som indtil nu havde været optaget af, at skabe andre rammer og en ny forståelse for det udviklingshæmmede menneske.

Hvor havde Rudolf Steiner denne viden om mennesket og det pædagogiske/specialpædagogiske fra?

Rudolf Steiner var i sine unge år i 1884 huslærer for 4 drenge i en familie i Wien. Særligt den mindste Otto var et specielt barn. Han var født med for meget væske i hovedet og inden Rudolf Steiner trådte til, havde det ikke været muligt for nogen, at opdrage ham eller bibringe ham skolekundskaber. Om perioden har Rudolf Steiner i sin biografi beskrevet hvordan, han igennem arbejdet med disse 4 drenge, særligt Otto, lærte at forstå mennesket. Hvordan man kan

styrke og stimulere ubalancerne og på en legende måde hente den bagvedliggende menneskekerne frem. Otto endte med, at læse til læge, men døde i 1. Verdenskrig ved fronten.

"Uden disse 7 år som huslærer havde det ikke været muligt for mig, at skabe sådan en indgående erkendelse af mennesket", skrev Rudolf Steiner i sin biografi.

Samtidig er det vigtigt at betone, at Rudolf Steiner hverken i forhold til Steiner skolen eller det Helsepædagogiske ud fra sig selv, ville sætte noget i verden. Han forventede at nogen, i ovenstående tilfælde Emil Molt, lederen af Waldorf Astoria fabrikken, spurgte ham og senere de 3 ur-helsepædagoger, som de ofte bliver kaldt. Blev han spurgt, stillede han sig til rådighed. Siegfried Pickert udtrykte det ved 50 års jubilæet for Helsepædagogisk Kursus i en artikel til tidsskriftet Natura: "At Rudolf Steiner tog imod os unge mennesker og gav sig tid til at lytte og stillede sig til rådighed for os, det gav os mod og kraft til at arbejde videre. Ligeledes at han betonedede vigtigheden af et sådant arbejde".

Den grundlæggende metode i det helsepædagogiske kursus.

At se mennesket bagved de umiddelbare symptomer (I dag ville vi sige den beskrevne diagnose). At finde ind til den individuelle kerne hos hvert enkelt barn, at skabe en forhøjet form

for interesse i forhold til den enkelte, at se og opleve, at det udviklingshæmmede menneske er lige så meget menneske som alle os andre, men at handicappet blot gør det mere komplekst, at lade det komme til udtryk.

Andreas Fischer skriver i sit hæfte "Relationsdannelse som grundlag for støtte i specialpædagogik og socialterapi": "I sidste ende handler det om processen i, at nærme sig et andet menneske, om en forbindelse med vedkommendes væsen, personlighed, eller individualitet. Denne tilnærmelse kræver en aktiv indsats. Den opstår ikke af sig selv.

Dette arbejde med os selv kan danne et grundlag således, at det tilnærmelsesvis lykkes os, at lade os føre af væsensheden i den anden og komme til en kvalitet i mødet, der anerkender det åndelige i den, man står overfor, ikke blot som en spændende hypotese, men som en realitet". Vi må se og opleve at vi som mennesker består af legeme, sjæl og ånd. At der i forhold til disse 3 sammenhængende dele skabes mulighed for, at pleje dem enkeltvis, så det kropslige kan understøtte sjælekræfternes udfoldelse og udvikling af sjælekræfterne kan skabe et grundlag for ånden.

Pleje af legemet eller kroppen betyder at være opmærksom på:

- **Ernæring:** Hvilke fødevarer indtages? Er der behov for noget, som kan lette fordøjelsen? Hvordan er det, vi indtager, dyrket? Kostpyramiden med mange sunde og nærende grøntsager.
- **Bevægelse:** At hjælpe den enkelte til leg og bevægelse ud fra de muligheder, der er. Fysioterapi, ridning, svømning m.v. Massage,
- **Beklædning,** som sørger for "varmeholdningen".
- **Nattesøvn:** God afbalancering i forhold til nattesøvnen, at hjælpe den enkelte til en god nats søvn.

I forhold til pleje af sjælen være opmærksom på:

- At understøtte samvær og leg med ligestillede,

- At hjælpe til kommunikation, så den enkelte kan komme til udtryk.
- At sørge for relevante indtryk og være opmærksom på en afbalancering, så den enkelte ikke bliver overstimuleret, eller at hjælpe den enkelte til, at se sin omverden.
- At være opmærksom på, at det æstetiske lever i omgivelserne. Farver på vægge, billeder, beklædning m.v.
- At lade den enkelte blive skabende og komme til eget udtryk med tegning, maling og alle andre kreative udtryksmuligheder.
- At sprede en let stemning bl.a. med humor: Glædelige og bevægelige stemninger.
- Som medarbejder at være et forbillede.
- Årstidsfester i forhold til det sociale: vi samles om noget.

I forhold til det åndelige være opmærksom på:

- At skabe religiøse, andagtsfulde stemninger, ikke ud fra en konfession, men at der er mere mellem himmel og jord ind det umiddelbart konkrete. At skabe stemninger af andagt, ærbødighed og respekt i forhold til naturen og andre mennesker. At der findes noget højere, som kan hjælpe os.
- Ovenstående kan komme til udtryk i bordvers, godnat vers, at den enkelte igennem versene lærer taknemmelighed overfor noget højere.
- Årstidsfesterne og hvilken betydning, der ligger bagved den umiddelbare tradition.
- At respektere og hjælpe den enkelte til en egen identitets oplevelse, bl.a. med jeg støttende tilgange og samtaler.

Hjælp til øget sjælelig balance

Vi svinger alle som mennesker omkring en ideal linje. Nogle af os er mere introverte, andre mere ekstroverte. Alt sammen i en normal sammenhæng og holdt i en balance af den enkeltes jeg.

Det udviklingshæmmede menneske har grundet sin medfødte konstitution svært ved, at holde en egen ba-

lance, så svingningerne/polariteterne er meget større og kræver støtte fra omverdenen.

Rudolf Steiner skabte 6 grundlæggende konstitutions billeder i Helsepædagogisk Kursus.

Der vil grundet handicappet være en forstyrrelse på det kognitive plan, enten gående i retning af det lukkede/tvangsprægede eller det meget åbne, hvor man hele tiden er ude i omgivelserne og hvor den enkelte kan have svært ved, at fastholde sine tanker.

På det følelsesmæssige plan kan der ligeledes være store udsving, som den enkelte ikke kan gribe med sit eget jeg og afbalancere. Her vil det mere kunne ses som, at den enkelte vil være optaget af sig selv og have svært ved, at leve sig ind i andre med empati eller det modsatte: at have svært ved, at holde sig selv fast, hvor åbenheden gør, at den enkelte mister sig selv og er fuldkommen prisgivet omverdenen.

I forhold til den egne vilje til handling kan der ligeledes iagttages disse store udsving hos den enkelte. På den ene side en mangel på viljeskraft til egen handling, nærmest vegetativ tilstedeværelse eller på den anden side så meget handling/impuls, at mål og mening fuldstændig forsvinder og det bliver nærmest hyperaktivitet.

Konstitutionsbillederne i daglig praksis

Disse 6 konstitutionsbilleder kan iagttages hos børn, unge og voksne på Marjatta. Nogle ligger mest til den ene side, andre har lidt til den anden side. Fælles for dem alle er, at de har svært ved selv, at holde balancen og det er det, vi som medarbejdere skal hjælpe og støtte dem til.

For de fleste skaber et grundlæggende rytmisk dagsforløb med veksel mellem aktivitet og ro en forudsigelighed, som styrker den enkelte i, at fungere i en struktureret hverdag med tydelige røde tråde, som skaber genklang af ro og sammenhæng hos den enkelte. Der er ligeledes brug for støtte og

guidning i sociale fællesskaber, hvor den enkeltes egenskaber kan bringes i spil i en sammenhæng med andre ligestillede.

En god døgnrytme med opbyggende, nærende mad, som øger den enkeltes muligheder for fysisk og sjælelig styrke til, at kunne være deltagende i skole, STU eller på et beskyttet dagtilbud.

Selv om ovenstående konstitutionsbilleder blev formidlet i 1924, er de tydeligt genkendelige i dag hos mange af de udviklingshæmmede. Nogle bliver født med handicaps, som udfolder det ene eller andet udsving. Vi har i dag endnu flere hjælpemidler til, at kompensere og støtte den enkelte, men det som Rudolf Steiner lagde vægt på i Helsepædagogisk Kursus var iagttagelse af den enkelte ud fra en virkelig interesse, spørgende: "Hvem er du?" med en uhyre andagtsfølelse og hengivenhed overfor mennesket bagved handicappet.

Dette er en meget væsentlig værdi og fundamentet i mødet med den enkelte, ikke kun at se diagnosen, som vi vil sige i dag, men at leve os ind i det bagvedliggende menneskebillede og der ud fra møde det enkelte menneske.

Selvopdragelsen

Rudolf Steiner talte i Helsepædagogisk Kursus også om vigtigheden af selvopdragelse. At ansvaret for relationen til det andet menneske er min som medarbejder, at jeg i mødet med det udviklingshæmmede menneske skal finde de rette ressourcer frem til mødet med netop dette menneske. Hvis jeg reflekterer og arbejder med mig selv, vil jeg kunne modtage de rette indfald. Det handler om, at være modig, bevægelig og begejstret. Så begejstret over sandheden i mødet, at jeg, som Rudolf Steiner beskriver det i 10. foredrag, "vil kunne springe så højt, at jeg kan slå huller i loftet" og samtidig have ydmyghed og en kærlig hengivenhed overfor det enkelte menneskes konstitution.

I dag klinger vigtigheden i forhold til det relationelle arbejde på lignende

måde fra psykolog Bo Hejlskov Elvén. I hans foredrag og bøger taler han om, at hvis noget er besværligt eller svært, så skal vedkommende kigge på sig selv først: Hvordan stiller vedkommende sig ind i relationen til den enkelte?!

Psykolog Dorte Birkemose taler om forræelse i sammenhængen med det relationelle og bringer sig selv og sit eget virke i spil for, at tydeliggøre hvor væsentligt det er, at vi tager vores egne følelser alvorligt og ikke forfalder til, at give den udviklingshæmmede eller de pårørende skylden. Men at se hvordan, vi bedst muligt løser de udfordringer, der er i ærlighed og troværdighed overfor borgerne.

Betydningen af ordet helse

I 12. foredrag talte Rudolf Steiner om, at helsepædagogik skal ses som en fordybelse af det pædagogiske: "Opdragelse helbreder det såkaldt normale menneske og helbredelse er kun en specialisering over for det såkaldt mere abnorme menneske".

Helsepædagogikken har siden 1924 tilhørt den medicinske sektion, for i forhold til det medicinske handler det også om, at bringe noget i balance igen, som igennem udviklingsforstyrrelse er kommet i ubalance.

Afrunding

Som det forhåbentligt er blevet tydeligt handler metoden om, at se den enkelte, virkelig iagttage og leve sig ind i den enkelte og dermed komme til en fordybet forståelse af dette menneske og igennem egen skoling, at kunne møde den enkelte ud fra det behov, vedkommende har.

I 12. foredrag siger Rudolf Steiner: "De skulle engang lægge mærke til, hvilken forskel det gør, om De nærmer Dem barnet mere eller mindre ligegyldigt, eller om De træder

det i møde med virkelig kærlighed. Når man træder barnet i møde med virkelig kærlighed, og når den tro hører op, at man kan udrette mere med tekniske kunstgreb end med virkelig kærlighed, så er den opdragende virksomhed der straks, især i forbindelse med abnorme børn".

Jeg selv tænker tit på, hvor grebet jeg blev i mine første år i mødet med børnene på Marjatta. Jeg havde egentligt tænkt, at jeg skulle læse videre til noget andet, men det endte med, at jeg blev og senere uddannede mig til helsepædagog. Arbejdet og mødet med disse børn og unge på Marjatta greb mig og det blev min livsvej. Jeg kunne ikke have haft bedre læremestre og fået bedre udviklingsmuligheder end dem, de udviklingshæmmede på Marjatta i kraft af deres væsen har givet mig.



”Jeg er glad for mit arbejde”

TILLIDSREPRÆSENTANT OG PÆDAGOG MIA YDO FORTÆLLER TIL TORBEN OLESEN, REDAKTIONSMEDARBEJDER

Jeg arbejder til daglig på Skolehjemmet i *Lærken*, som er en Daggruppe for de små på 6-12 år.

Jeg har været på Marjatta i næsten fjorten år og jeg er tillidsrepræsentant, koordinerende tillidsrepræsentant og næstformand i MED udvalget. Da jeg blev valgt, var der ikke andre der stillede op, og da jeg synes at det er vigtigt, at vi har en tillidsrepræsentant, sagde jeg ja til det. De første par år skulle jeg sætte mig ind i det og lære det, for der var ikke tradition på Marjatta for, at der var mere end en tillidsrepræsentant. Før jeg blev valgt, var der kun én på hele Marjatta, i dag er vi princippet en på hver matrikel.

I Corona perioden, hvor der blev skruet ned for mange aktiviteter, havde Socialpædagogernes Landsforbund oparbejdet et overskud, som gjorde at de kunne tilbyde at frikøbe tillidsrepræsentanter en dag om måneden til et projekt. Det syntes vi jo var fedt, fordi det ville give os meget mere tid og det er jo for det meste tid vi mangler.

Ledelsen på Marjatta syntes også, at det var en god ide, så vi satte os ned og fandt frem til, hvilket projekt vi ville arbejde med. Vi ville gerne, som tillidsrepræsentanter være mere synlige, så vi valgte at gå i gang med en hverdags undersøgelse, om hvordan medarbejderne oplevede at arbejde på Marjatta;

Hvad var godt og hvad kunne være bedre? Alle ansatte i Marjatta Fællesskabet fik udleveret et spørgeskema, hvor de skulle pege på tre ting, som de var glade for og tre ting, som de syntes kunne være bedre. Spørgeskemaerne var anonyme, det eneste der fremgik var arbejdsstedet, og vi oplevede en stor interesse for projektet, stort set alle spørgeskemaer kom retur.

Undersøgelsen gav os en masse materiale at arbejde med og SL hjalp os med at sammenskrive det hele, så vi fik et overblik over svarene, som vi efterfølgende kunne fremlægge for Marjattas ledelse.

Med hensyn til hvad medarbejderne var glade for, blev nævnt; **gode kolleger, en fantastisk natur og at der arbejdes med Steinerpædagogik**, og noget af det Marjatta kunne blive bedre til var; **synlig ledelse, bedre lønforhold og større kendskab til personalepolitikken**.

Svarene fra spørgeskemaerne resulterede i, at vi i MED udvalget gennemgik hele personale politikken, hvilket har været et stort arbejde, faktisk strakte processen sig over et helt år. I MED udvalget sidder både medarbej-

derrepræsentanter og ledelsesrepræsentanter, men vi sidder på samme side af bordet og det er også den måde vi gerne vil arbejde på.

Bortset fra når der er tale om lønforhandlinger, så sidder vi på hver sin side af bordet.

Nu fik vi jo tilbuddet fra SL om, at blive frikøbt den ene dag om måneden, og Marjatta var faktisk det eneste sted, hvor det lykkedes at få frikøbt tillidsrepræsentanter og få gennemført sådan et projekt, så vi fik lov til at gøre det et halvt år mere. SL frikøbte os et halvt år mere, så vi kunne arbejde på, at blive mere synlige og opretholde det gode samarbejde med ledelsen, som vi havde fået. Vi bliver faktisk brugt meget mere nu, vi har et tydeligere samarbejde både med ledelsen og med hinanden, vi tillidsrepræsentanter imellem.



“Vi ville gerne, som tillidsrepræsentanter være mere synlige,”

Vi har haft SL med på sidelinjen hele tiden, de har bl.a. været på Marjatta og undervise os i, hvordan vi kunne blive mere synlige, så da projektet med hverdagsundersøgelsen var afsluttet, ville de gerne skrive en artikel i *Socialpædagoen* om os, og det blev så en seks sider lang artikel i SL bladet, hvor jeg fortæller om det arbejde, vi har lavet og hvor Bernhard også bliver interviewet.

I den forbindelse blev jeg også, sammen med andre, indstillet til prisen som årets *Organiser* i A4 medier, hvilket var et vældigt skulderklap, desværre blev det ikke mig der fik prisen, men det at jeg blev indstillet, var i sig selv en stor anerkendelse af det arbejde, vi havde lavet.

Så jeg vil gerne blive ved at være tillidsrepræsentant, så længe jeg bliver valgt, jeg er glad for mit arbejde her på Marjatta, og jeg håber at medarbejderne generelt vil bakke deres tillidsrepræsentanter op. Vi tillidsrepræsentanter har fået et stærkere fællesskab og har en kæmpe opbakning i hinanden.

Vi har mange ting, vi gerne vil have belyst og snakket om og vi har en ledelse, der gerne vil høre på os. Så en kæmpe tak til Socialpædagogerne for at sætter processen i gang, en stor tak til ledelsen for at tage imod alt, hvad vi er kommet med og en stor tak til alle medarbejdere, der hver dag har tillid til, at vi vil jer det bedste. Uden den tillid var dette arbejde aldrig blevet gjort.



EVENTYRET: Guldæble med sølvblad

AF CHARLOTTE VEBER KRANTZ, LÆRER, EURYTMIST MARJATTA UDDANNELSESCENTER

I anledning af Marjattas jubilæumsår blev fire eurytmiforestillinger med eventyret *Guldæble med sølvblad* vist i Kulturcentrum Marjatta, i slutningen af Januar og begyndelsen af Februar. Medvirkende var ni beboere, fire medarbejdere, fire børn, en musiker, en fortæller og en belyser. Charlotte

Veber Krantz havde instrueret forestillingen.

Forestillingerne var fuldt

besat og publikum var hovedsaglig fra Marjattafælleskabet og pårørende, og en formiddag var der 125 børn fra fire forskellige børnehaver og en skole på Sydsjælland.

Eventyret handler om en prinsesse som er meget syg, men ingen kan hjælpe hende. En klog kone siger at hvis prinsessen får et guldæble med sølvblad at spise, så bliver hun rask igen. Men ingen ved hvor sådan et

æble kan findes. En dag finder en ung bondesøn et guldæble. På sin vej til slottet er han sandfærdig, hjælper og viser omsorg over dem han møder, som har problemer og han deler med sig af den mad han har. Da prinsessen spiser æblet bliver hun rask, men kongen vil ikke give sin datter til en bondesøn og kræver at han skal gennemgå fire prøver. En vand, en luft, en jord og en ildprøve. Med hjælp af dem han har hjulpet



på sin vej til slottet, klarer bondsønnen prøvelserne og får prinsessen. Bondsønnen havde et hjerte af guld, som viste sig i sandfærdighed og kærlig omsorg for andre, men også et kraftfuldt mod til, at møde og gennemgå svære prøvelser.



Eurytmien har historisk været en vigtig del i Marjattas pædagogik og kulturliv. Gennem hele skolegangen og op i voksen alder gør beboerne eurytmi. Eurytmien udtrykker gennem kroppens bevægelser musikken og sprogets grundelementer, sprog-

lyde (bogstaver) og ord. Det kræver nærvær, opmærksomhed og udtrykskraft. For mennesker som har vanskeligheder med at tale og derfor blive forstået, giver eurytmien rige muligheder til at udtrykke sig, da man kan tale med hele kroppen.

Under udarbejdelsen af forestillingen var der mange gode øjeblikke, og vi medarbejdere talte ofte om, at det vi oplevede under processen var en forestilling, som virkelig

var guld værd. Nogen som ikke ville være med i begyndelsen, kom med tiden ind i en rolle og udfyldte den perfekt. Andre var aktivt engagerede i sine opgaver og voksede, nogen gange langsomt og sikkert, andre gange pludseligt.

Det var tydeligt at se, at arbejdet med eurytmien vakte livsglæde og en stærk fællesskabsfølelse. Vi oplevede hvordan eurytmien støttede den enkelte beboer, ud fra dens måde at være på. Den virkede harmoniserende og udviklede nærvær og motivation.



En beboer, som ikke var med i eurytmiforestillingen, kom en gang frem til en af os medarbejdere og sagde, med dybt alvorlig stemme, "I ved ikke hvor vigtige bogstaverne er for os. Husk på det!"



HJÆÆÆLP

– er der nogen som har en kano eller en robåd vi kan låne!

AF METTE BERGØ, FORSTANDER

Det kunne sagtens være overskriften på denne lille beretning fra hverdagen på SampoVig i efteråret/vinteren 2023 – 24.

For da regnmasserne var for overvældende for åer og dræn her på Stevns, landede meget af vandet lige præcis på SampoVig.

Regnvandet løb ned i brøndene, hvor spildevandet skulle være, og udfordrede toiletter og afløb i Svanen, Svalebo, Tranekær og Have/Brændeværkstedet.

Vi indkøbte campingtoiletter (de havde kun en meget begrænset succes!), vi lejede en toiletvogn (også

kun meget begrænset succes), ventede med at vaske tøj til det var kritisk nødvendigt, brugte engangsservice og mange andre tiltag for at komme igennem dagene.

Vi måtte akut kalde alle mand på dæk, en lørdag hvor der var varslet stormflod. Vi fik et læs sand kørt ud, og vi var 25 mennesker samlet for at fylde sandsække, som skulle sikre husene mod vand der steg og steg. Det var rørende og imponerende, at opleve den kæmpe holdånd og hjælpsomhed der kom mange steder fra. Det var medarbejdere med ægtefæller, beboere, administrationschefer og mange andre, som bare stillede op og hjalp til. Det er vi meget taknemmelige for. Svanen sørgede for forplejning så vi

ikke gik sukkerkolde, og stemningen var i top. Det var en fantastisk dejlig dag, trods en noget kedelig årsag.

Svanen måtte af flere omgange i løbet af vinteren genhuses i Bakkehuset på Bredeshave. Det var for vanskeligt at klare hverdagen uden vand og afløb.

Heldigvis klarede alle beboere genhusningen fantastisk, og de fleste tog det som en lille ferietur. De tog på restaurant om aftenen, og fik morgenmad i Cafeen på Bredeshave, så det var en god oplevelse for langt de fleste.

Men med udsigt til at det er sådan det bliver hver gang vejrudsigten lover meget regn, måtte vi gøre noget.



Der kom adskillelige bud fra mange, på hvad problemet er, og hvad vi skulle gøre for at løse det. Der var bare ikke rigtig noget af det der virkede på den lange bane.

Så vi måtte have fat i nogle fagfolk til at undersøge sagen.

Marjattas rådgiver fik fat i en, vi kom til at kalde en vandguru. Han spottede med det samme to afgørende problematikker, som han ville undersøge nærmere.

Vi har haft et hold ude som gennemførte denne udvidede undersøgelse af afløb, dræn og åer.

I skrivende stund udarbejdes en detaljeret handlingsplan, som både indeholder et forsinkelsesbassin og udskiftning af dræn mm.

Det er en større opgave som kræver godkendelser, tilladelser og økonomi. Alt dette er vi i gang med at få indhentet, og vi er fortrøstningsfulde i forhold til at få det på plads inden næste vinter.

Livet er aldrig kedeligt på Marjatta!



NY forstander i Ristolahaven Per Frederiksen

FORTÆLLER TIL TORBEN OLESEN, REDAKTIONSMEDARBEJDER

Jeg er tiltrådt som forstander i Ristolahaven d. 1. januar 2024, efter at have arbejdet mange år i Marjatta Fællesskabet.

I 1994 mens jeg gik på seminariet, kom jeg til at arbejde i Damgårdshus og derfra rykkede jeg til Fjordhuset og blev gruppeleder, så siden 1997 har jeg været gruppeleder i Ristolahaven. Udover Fjordhuset, har jeg været gruppeleder i Bøgehuset og i Skovhuset.

Som en del af Ristolahavens ledelse, har jeg været med til den udvikling, der har fundet sted i løbet af årene; udviklingen for medarbejderne og ikke mindst den udvikling, som beboerne har været igennem. Senest har hele processen med Medborger-skab jo ændret dagligdagen på en række områder, måske ikke så meget i det praktiske, men mere i bevidstheden omkring, hvad den enkelte beboer har af ønsker til sin egen hverdag og til sit liv i det hele taget.

For 30 år siden gjorde vi nok tingene lidt af vane og uden at spørge, vi plejede at gøre sådan og sådan. I dag gør vi måske nok mange af de samme ting, men vi gør dem ikke fordi vi "plejer" at gøre det, men fordi den enkelte beboer "vælger" det til. Den udvikling synes jeg har været en fantastisk rejse, at være med på. Der er forskel på regler og aftaler; regler er noget andre bestemmer, aftaler er noget jeg er med til, de bliver til i en dialog. Beboernes oplevelse af hvor meget de selv tager ansvar for, men også forpligter sig til, den er blevet større, og det har været en spændende udvikling, at følge med i.

Som forstander er jeg på en måde trådt et skridt tilbage fra beboernes dagligdag, heldigvis er der en del, der kommer og besøger mig på kontoret og siger hej. Der er jo også vores orkester *Perron 17*, som er et godt eksempel på det, vi vil i Ristolahaven, nemlig *fællesskabet*, med den indsats det nu kræver. Fællesskab kommer ikke af sig selv, det kommer hvis man gør en indsats, og det har ledelsen, det har medarbejderne og det har beboerne gjort i mange år. Det er for mig *pejlemærket* ind i fremtiden, sammen med kunsten som bærende element, skal det være drivkraften i det fællesskab.

Det med at få det kunstneriske, få det bevægelige ind i en kultur, der ofte kalder på form og dokumentation, få det ind i en hverdag der til tider kan fremstå som hovedsagelig dokumentation og skemaer.

Der ligger en opgave i at ville et andet menneske det er en meget vigtig ting, som jeg har lært gennem årene, du har selv ansvar for relationen.

Jeg nævnte *Perron 17* orkesteret bestående af Ristolahavens beboere, det er et godt eksempel på det jeg mener; i orkesteret har vi et fællesskab i fællesskabet, vi udfører et stykke arbejde sammen og vi får oplevelser sammen. Og responsen fra publikum får vi sammen, som sådan en total fællesoplevelse, der bekræfter det her med, at vi har det samme ståsted i musikken; ham der spiller chimes



er lige så dygtig i sin rolle, som mig der skal dirigere og holde sammen på det.

En anden ting jeg vil nævne, hvor jeg også oplever at vi "er lige", er skuespillene. Jeg har fået lov til at opleve og medvirke i store opsætninger, hvor Paul Klarskov har instrueret, nu senest har vi opført *Kalevala* stykket. Medarbejdere og beboere som er skuespillere, skal lægge det samme stykke arbejde i det og vi får det samme bifald når tæppet går ned.

En af grundene til, at jeg altid har været glad for mit arbejde, har været, at der er blevet givet mig mulighed for at være mig selv i stillingen som gruppeleder, og nu som forstander ser jeg det, som min opgave, at videreføre den ånd.

Men ikke kun det. Jeg ser det også som min opgave, at være med til at sikre udviklingen med de kvaliteter, jeg har været inde på. Være med til at sætte kursen for den vej vi skal gå sammen, medarbejdere og beboere.

NY Forstander på Sofiegården Tina Hyllekvist

FORTÆLLER TIL TORBEN OLESEN, REDAKTIONSMEDARBEJDER

Jeg tiltrådte som forstander d. 01.08 23, efter at have arbejdet i Marjatta Fællesskabet i 26 år. Jeg er uddannet pædagog fra Storstrøms Seminariet, hvor jeg blev færdig i 1997, og direkte derfra ansat på Marjatta. I 2012 blev jeg gruppeleder i Nimah Naust huset.

Jeg havde sådan set ikke tænkt, at jeg skulle være forstander, men da det blev aktuelt, passede det med, at jeg havde mod på nye udfordringer.

Jeg bor på Falster, lige på den anden side af Farøbroen. Det er en passende afstand, synes jeg, det giver tid til lige at bearbejde dagens oplevelser i bilen på vej hjem. Jeg har to voksne børn og for et år siden blev jeg mormor.

Som ny forstander er jeg startet med at stikke fingeren i jorden, jeg har taget vagter i de forskellige grupper og gjort meget ud af relationerne. Efter 26 år på Marjatta ved jeg selvfølgelig, hvem de fleste beboere er, men det har været rigtig vigtigt for mig, at møde medarbejderne, se dem i øjnene og opbygge tillid. Det nære samarbejde er jo med gruppelederne, som får tingene til at hænge sammen, og jeg tænker, at det er en fordel, at jeg selv har været gruppeleder i så mange år og kommer lige fra det.

Sofiegården er et dejligt sted, jeg er virkelig blevet taget godt imod. Jeg er omgivet af glade mennesker.

Lige nu har vi fokus på større sammenhængskraft, vi vil gerne gøre noget mere på tværs af grupperne, mødes noget mere og det er rigtig dejligt. Det er vigtigt for mig at være synlig, så medarbejderne også oplever, at det er Ok at kigge indenfor på mit

kontor, bare for at sige hej, min dør er altid åben. Jeg kan også fortælle, at vi lige har haft en medarbejderfest på Bredeshave her sidst i januar og det var helt vildt godt. Da jeg arbejdede på skolehjemmet, holdt vi også medarbejderfester og det er så godt for arbejdsmiljøet. Jeg er vild med, at medarbejdere kommer og siger, at det var fedt og at de rigtig fik talt sammen på tværs af grupperne og danset sammen til diskoteks musikken. Vi havde også værkstederne med, de er jo en stor del af Sofiegården. Hvis man vil have en større sammenhængskraft, er det som udgangspunkt vigtigt at vide, hvad hinanden hedder, og til sådan en medarbejderfest er der jo mulighed for at lære hinanden lidt bedre at kende. Festudvalget havde virkelig gjort et godt stykke arbejde med at arrangere det hele, og mange er kommet og har sagt, at sådan en fest skal vi have igen.

Med hensyn til fremtiden, så er det jo planen, at der på et tidspunkt forhåbentlig skal bygges ved Odiliegården og det forventer jeg mig meget af. Odiliegården har længe ligget lidt for sig selv, så det bliver godt at få en gruppe mere der.

I Mariehaven er beboerne jo ældre, så vi skal i gang med en plan der, for der skal helst ikke være for stor aldersforskel på beboere, der bor sammen. I Mariehaven og Clarahus

er der også beboere med diagnosen demens, hvilket stiller andre opgaver og udfordringer til medarbejderne.

Så der er nok at tage fat på for mig sammen med medarbejderne. Marjatta har altid været det, jeg skulle. Lige fra min første praktikperiode på seminariet, hvor jeg kom i praktik i Nima Naust huset, har jeg ikke været i tvivl om, at det er her mit arbejdsliv skal være.



Helsepædagogik, ind i de næste 100 år

AF LEDER AF MARJATTA BERNHARD SCHMITZ

70 år helsepædagogik i Danmark og 100 år i verden

Den 4. marts i år mødtes "Helsepædagogisk Sammenslutning" til deres årlige generalforsamling i Marjatta i Ristolahavens nye sal. Sammenslutningens formål er at styrke og videreudvikle helsepædagogikken og socialterapien i Danmark. Sammenslutningen består af de danske skoler, døgn- og dagtilbud for børn, unge og voksne med særlige behov. I alt findes der på nuværende tidspunkt 11 tilbud, hvoraf Marjatta er det største. Sekretær og formand for sammenslutningen er Jakob Bønløkke fra bo- og arbejdsfællesskabet Tornsbjerggård i Jylland.

Sammenslutningen er et nationalt fagligt netværk, og består af en bestyrelse og et repræsentantskab som mødes 3 til 4 årligt. Sammenslutningen er ansvarlig for at arrangere og planlægge faglige stævner, udveksling af erfaringer og initiativer samt være repræsentant overfor offentlig-

heden samt indgå i et nordisk samarbejde med "Det Nordiske Förbundet för lägepedagogik och socialterapi" i Järna i Sverige og i et internationalt samarbejde med "Anthroposophic Council for Inclusive Social Development" i Dornach, Schweiz.

Sidste år kunne det helsepædagogiske og socialterapeutiske arbejde fejre sit 70 års jubilæum i Danmark, og dermed 70 året for grundlæggelsen af Marjatta i 1953. I år kan vi så fejre 100 års jubilæum for det første helsepædagogiske hjem, som blev grundlagt i Tyskland i 1924. Rudolf Steiner gav impuls og inspiration til arbejdet gennem en række foredrag, og startede dermed en bevægelse som gennem årene, har bredt sig til det meste af verden, med i alt 650 tilbud i mere end 50 lande, både nord og syd for ækvator. 100 år jubilæet fejres blandet andet med en stor international konference i Dornach, Schweiz fra den 2. til 6. oktober i år.

Ved den omtalte generalforsamling den 4. marts var temaet "Helsepædagogik, ind i de næste 100 år", et tema som umiddelbart kan virke stort og rimelig uoverskuelig. Men gennem plenum samtaler, refleksioner, tilbageblik og tanker om fremtiden fik vi sat fokus på det arbejde, vi står i her og nu, de udfordringer vi møder og hvorledes vi fremover kan styrke og udvikle vores arbejde. Men også se tilbage på det og de mennesker, der har givet impulsen, og har haft modet til at påbegynde det arbejde, vi nu skal videreføre.

Helsepædagogik i sin begyndelse

En fælles erindringskultur er vigtig for at skabe en ledetråd mellem fortid, nutid og fremtid. Vi kender ikke fremtiden, og som Søren Kirkegaard sagde: "Livet må forstås baglæns, men må leves forlæns." Vi kan kun i begrænset omfang planlægge livet på forhånd, men vi kan være tilstede og





nærværende, når vigtige ting sker og kalder på os. Dette nærvær udviste tre unge tyskere, Siegfried Pickert, Albrecht Strohschein og Franz Löffler, de var kun i starten af tyverne, da de traf Rudolf Steiner. De var ivrige for at lære og de havde mange spørgsmål, som de ønskede at få belyst. Et af deres kernespørgsmål var; hvad betyder det for individualiteten, når mennesket er begrænset af en udviklingshæmning? Og hvordan støttes, hjælpes og udvikles børn som er hæmmet i deres udvikling?

For 100 år siden blev børn med udviklingsforstyrrelser for det meste gemt væk, opbevaret i store institutioner ofte under kummerlige forhold, og uden nogen tilbud om skoleundervisning. De tre unge tyskere, som i dag anses som pionerer inden for helsepædagogikken, var dybt optaget af, at ændre på disse forhold og fx tilbyde skolegang, undervisning og en pædagogisk tilgang som anerkender den enkelte som selvstændigt individ. De havde en tro på, at alle mennesker har en sund indre kerne, er en selvstændig individualitet, har en integritet som skal respekteres, selvom den fysiske krop var udviklingshæmmet. De var overbeviste om, at mennesket ikke kan og må reduceres til sin fysiske fremtoning, men at der bagved handicappet

gemmer sig et menneske som har krav på udvikling og støtte. I dag vil man sige, at de havde en helhedsorienteret tilgang, og et menneskesyn som både anerkendte mennesket som et fysisk og et sjælelig-åndelig væsen. Albert Eman (1921-2010), som sammen med Henny Petersen (1925-2001) grundlagde Marjatta, har givet et billede på dette. Violinisten kan ikke frembringe musik hvis violinen ikke er stemt, eller fx mangler en streng, du kan være nok så formidabel en musiker, men hvis dit instrument ikke er i orden, ja så kan du ikke spille.

Steiner opfordrede de tre "ur-helsepædagoger" til, at grundlægge et skolehjem, hvor de kunne virke ud fra deres egne værdier og impulser og ikke var underlagt datidens normer og menneskesyn, som anså mennesker med handicap som mindre værd og "åndssvage". Selvom de økonomiske omstændigheder var yderst vanskelige i 20'ernes Tyskland, lykkedes det for de tre unge pionerer at grundlægge et skolehjem, ved Jena i det østlige Tyskland, kun et halv år senere efter deres møde med Rudolf Steiner.

Rudolf Steiner besøgte det ny grundlagte skolehjem "Lauenstein" den 18. juni 1924, hvor han hilste på børnene, gav ideer og inspiration

til det pædagogiske og terapeutiske, samt til det metodiske og didaktiske i undervisningen. I dag er netop dette vigtige besøg af Steiner, blevet den officielle start på den helsepædagogiske og socialterapeutiske bevægelse.

Det helsepædagogiske Kursus fra 1924 og dens virkning

Kun en uge senere efter Steiners besøg på "Lauenstein", holdt han 12 foredrag for de "Tre grundlæggere af helsepædagogikken" samt 17 andre deltagere. I dagene fra den 25. juni frem til den 12. juli gav han hver dag et foredrag til en lille kreds af mennesker. Alt blev stenograferet, og var til stor inspiration for de deltagende. Nu gik det stærkt, og de nye tanker og impulser skabte stor initiativkraft, og de følgende år blev der grundlagt flere hjem og skoler i Tyskland og Schweiz.

De 12 foredrag kender vi i dag som "Det helsepædagogiske Kursus". Rudolf Steiner taler bl.a. om, at mennesket i sit indre væsen ikke kan være syg, men at den fysiske krop kan være forsinket i sin udvikling eller er fejludviklet, hvormed mennesket er forhindret i at udfolde sit potentiale. Han går så langt som at påstå, at der hos ethvert menneske "...sidder en såkaldt unormalitet i et hjørne af vores sjæleliv..." hermed gør han op med den ekskluderende holdning, der er dem og os. Steiner har en inkluderende tilgang til mennesker med særlige behov, en tankegang der i 1920'erne var yderst radikal og nok også ret provokerende.



Trods den stærke initiativkraft, som udgik fra Steiners foredragsrække og de følgende grundlæggelser af nye skolehjem, mødte bevægelsen desværre også konsekvensen af Nazi Tyskland, for med nationalsocialisternes magtovertagelse i 1933, blev institutioner i Tyskland lukket (undtagen Eckwälden, 50 km sydvest for Stuttgart), og kun hjemmene i Schweiz forblev åbne.

En del af de første helsepædagoger var jøder, og de måtte som så mange andre flygte ud af landet. En af disse var den karismatiske østrigske antroposofiske læge Karl König, som flygtede til Skotland, hvor han grundlagde det, vi i dag kender som Camphill bevægelsen. På trods af vanskelige omstændigheder og beskedne økonomiske midler lykkedes det, at udvikle et stærkt arbejds- og levestedsskab, hvor medarbejdere levede og arbejdede i fællesskab med de udviklingshæmmede. Stedet voksede sig gennem årene stort, med både værksteder, landbrug, uddannelse og et stærkt kulturelt liv. Marjattas grundlægger Albert Eman og Henny Petersen var begge seminarister hos Karl König, men valgte da de grundlagde Marjatta, at have en pragmatisk tilgang og lagde vægt på, at få startet arbejdet ligegyldigt om det blev et nyt Camphill eller ej, børnene var i fokus, de var de vigtigste.

I 1996 blev "Hertha Levestedsskab" grundlagt. Stedet ligger tæt på Århus og bygger på tanken

"omvendt integration", altså et levestedsskab hvor mennesker, som ikke er medarbejdere vælger at leve sammen i et socialt og kulturelt fællesskab med borgere som har støttebehov. En del af pionererne bag stedet er tidligere medarbejdere på Marjatta, og der blev arbejdet ihærdigt og målrettet i mange år på at få alle visionerne ført ud i livet. I dag står Hertha som et stærkt fællesskab med mange beboere og spændende bygninger. Stedet er i den grad et "flagskib" for begrebet "omvendt integration", og Hertha er i dag efter Marjatta det næststørste tilbud i Danmark med 27 beskyttede boliger for voksne og dertil hørende beskyttede værksteder, samt 20 almindelige leje- ejerboliger for mennesker, som ønsker at være en del af levestedsskabet Hertha. Ønsket er at skabe et rigt kulturfællesskab uafhængig af en lønnet medarbejderrelation. Den direkte og personlige socialterapeutiske støtte og hjælp i bogrunderne og dagtilbud ydes derimod af fastansatte og lønnede medarbejdere.

Helsepædagogik

Steiner anvender begrebet helsepædagogik, en betegnelse der kan klinge en anelse fremmed for det danske øre. Måske får man associationer til helsekost og andet sundt klingende. På tysk kalder man det "Heilpädagogik". Vi skal forstå ordet som noget der heler, skaber

heling, bygger op om og beskytter det, der er sårbart, det der har brug for heling og bedring, at virke udviklende og helbredende, også hos de børn som vi ved har en gennemgribende udviklingsforstyrrelse. Ordet helsepædagogik understreger, at det i høj grad er en specialisering af pædagogikken. Men enhver forbedring af livssituation og øget trivsel er af stor betydning, selvom der foreligger et livslang behov for støtte. Grundlæggelsen af Helsepædagogikken har siden den spæde begyndelse haft en stærk social impuls for, at virke ind i praksisfeltet og skabe reelle forbedringer for mennesker med særlige behov. I helsepædagogikken arbejdes der bevidst på at styrke barnet/beboeren, så det kan udvikle sig både fysisk og sjæleligt, og områder som kunst, kultur, natur, terapi, god ernæring, rytme i hverdagen og et stærkt socialt liv er nogle af kernepunkterne i det daglige arbejde. Som pædagog må man hele tiden arbejde med sig selv, ikke falde ind i rutiner og nemme løsninger. Det kræver mod til handling, men også smidighed i handling og tanke. At turde træde i karakter, overskride egne grænser og frem for alt at kunne samarbejde, lytte og lære af egne fejl.



Samarbejde med omverden og eget ståsted

Hvad betyder det for Marjatta, at der i år kan fejres 100 års jubilæum for helsepædagogikken i verden? Det er vigtigt for Marjatta, at være godt forankret både lokalt, nationalt og internationalt. Indledningsvis nævnte jeg allerede det nationale og internationale samarbejde med de andre helsepædagogiske tilbud. Men Marjatta har også til opgave at arbejde med gode og stærke relationer til det offentlige. De mange forskellige kommuner finansierer visitationer af hver borger, og har dermed beslutningskompetencen mht. hvorvidt en borger skal være på Marjatta eller ej. På det regionale niveau har Marjatta indgået en overordnet driftsoverenskomst. I forlængelse af overenskomsten indgås hvert år en drifts-udviklingsaftale mellem Region Sjælland og Marjatta, hvor overenskomsten udmøntes i konkrete årlige indsatsområder.

Marjatta er forpligtet til at gå aktivt ind i arbejdet med de forskellige indsatsområder, som fx kan være nedbringelse af sygefravær, udvikle og styrke kvaliteten i dokumentation, udvikling af personalepolitik med mere. Umiddelbart kan det synes tidskrævende, men det giver også Marjatta mulighed for at kigge indad, ændre på ting og få nye ideer. Marjattas ledelse deltager aktivt i de fælles regionale institutionsmøder, hvilket omfatter i alt 12 institutioner inden for det specialiserede socialområde. Det er af stor betydning, at Marjatta kan og vil samarbejde med omver-

denen og ikke lukker sig om sig selv, tror man har "de vises sten" og ikke være i trit med nye tiltag og pædagogiske strømninger. Samtidig skal Marjatta have mod til at stå fast ved vores værdier og pædagogik. Alt dette kræver en bevægelighed, åbenhed og interesse fra både medarbejdere og ledelse. Vi er alle forpligtede til at dygtiggøre os, afprøve nye veje, være innovative og sammen finde den rette vej frem.

Helsepædagogikken ind i de næste 100 år

Ingen ved hvad fremtiden bringer, og hvilke udfordringer der eventuelt venter forude. Jeg har tidligere i Marjatta Bladet, i forbindelse med Marjattas 70 års jubilæum, skrevet om, hvad jeg mener der gør en organisation "langtidsholdbar". Dette kan omformuleres til følgende: Hvad er Marjattas eksistensberettigelse? For at kunne svare på det spørgsmål, kan vi lige reflektere over følgende. Hvad ville der mangle, hvad ville vi have brug for, hvis Marjatta ikke eksisterede i morgen? Det som vil mangle er et socialt fællesskab, et fællesskab hvor hver enkel har mulighed for at lære og udvikle sig gennem hele livet. Mange forældre har gennem årene givet udtryk for, at netop dette har stor værdi for deres valg af Marjatta, at de søger et livslangt tilbud for deres barn.

Livslang læring og livslangt tilbud danner tilsammen et værdifællesskab, som vi alle kan værne om. Dette forudsætter, at de rette forud-

sætninger er tilstede, så som et stærkt værdigrundlag, dygtige kompetente medarbejdere, den rigtige målgruppe af beboere, gode fysiske rammer og at kommunerne bevilliger tilbud og finansiering. Vi kan glædes over, at det stort set lykkes at opfylde de forskellige forudsætninger, dette er ikke en selvfølge, og det er vores ansvar at sikre, at Marjatta fremover står stærkt på alle områder.

Rudolf Steiner gav sine 12 vigtige foredrag for 100 år siden, og mange vil nok tænke, at det efterhånden må være total forældet, utidigt og fjært fra den virkelighed, vi lever i nu. Men jeg oplever, at mange af de nye pædagogiske metoder vi har implementeret gennem årene, går hånd i hånd med Steiners ideer på fineste vis, for Steiner var i den grad innovativ og nytænkende. Det at dette er muligt skyldes, at Steiners foredragscyklus ikke indeholder instrukser og manualer, men derimod er optaget af spørgsmålet, hvad er menneskets væsen? Hvad betyder et liv med udviklingsforstyrrelser for individualitet? Eller man kunne omformulere det til: Hvem er du? Kun i mødet med det andet menneske kan vi nærmere os et svar. Dette forudsætter sociale fællesskaber. Marjatta vil gerne være et socialt fællesskab, hvor der spørges: Hvem er du? Lykkes det os at bevare denne ægte interesse i menneskemødet, så vil Marjatta og helsepædagogikken overleve og udvikle sig i fremtiden.

Hvem var Ita Wegman?

AF TINE BAY SØRENSEN, FORSTANDER OG TOMAS JOHANSEN, LÆGE

De fleste på Marjatta hører nok på et tidspunkt navnet Rudolf Steiner. I år kan vi til juni fejre 100 året for hans foredrag om helsepædagogik, som siden gav inspiration til oprettelsen af Marjatta og Marjattas pædagogik.

Men færre kender til hans tætte medarbejder gennem den sidste del af hans liv, nemlig lægen Ita Wegman. Som vi vil skitsere her, og i efteråret 2024 udfolde mere i et fælles foredrag, er hun dog en meget væsentlig person for helsepædagogikken.

Ita Wegman blev født i 1876 på øen Java, i dag Indonesien. Hendes familie baggrund var hollandsk og hendes far bestyrede en sukkerørsplantage.

Ita voksede op tæt knyttet til sin familie, især den ene søster som overlevede koleraen, som hærgede på dette tidspunkt og gjorde, at mange mindre børn døde.

Ita var en kraftig bygget, viljes stærk ung pige. Hun holdt af at bevæge sig, gerne lidt vildt. Hun red og kunne køre familiens hestevogn. Men kunne også godt lide at fordybe sig i bøger, særligt omhandlende historie, eller andre mere konkrete ting.

Da Ita var 14 år gammel blev hun sammen med sin søster sendt til Holland for at de kunne færdiggøre deres skolegang. De boede hos en familie i Arnheim. Efter endt skolegang vendte de tilbage til Java. Begge søstre skulle som det var almindeligt deltage i selskabslivet, finde sig en passende mand og blive gift. Ita var en kort overgang forlovet, men hendes forlovede døde af en uheldelig tuberkulose og hun trak sig væk fra selskabslivet og holdt mest til i et mindre hus faderen havde købt oppe i bjergene, som kun kunne nås på hesteryg. Her fordybede hun sig i haven, dyrkede den og især var hun glad for at skabe grobund for roser.

I disse år lærte Ita teosofien at kende. En veninde introducerede hende og især fordybelsen og det meditative arbejde optog hende.

Ita besluttede sig til at blive gymnastiklærer i sær med henblik på at kunne hjælpe andre med bevægelsesøvelser og massage. Hun tog tilbage til Europa og uddannede sig og endte i Berlin i 1902. På dette tidspunkt ledte Rudolf Steiner det teosofiske selskab. Ita blev endnu mere engageret og bad ham give hende særlige meditations øvelser. Og da R. Steiner forlod teosofisk selskab og i grundlagde antroposofisk selskab fulgte hun med og blev et meget trofast medlem. Men et medlem som af andre blev karakteriseret, som en der holdt sig i baggrunden.

R. Steiner anbefalede Ita at læse medicin og blive læge, verden ville få brug for mennesker, der med hendes sindelag ville kunne udvikle og formidle lægegerningen på et antroposofisk grundlag.

Ita værgede sig til at begynde med, men i 1905 tog hun til Zürich, hvor hun studerede medicin og siden åbnede sin egen klinik i 1917. Inden arbejdede hun efter endt lægestudie forskellige steder, hvor hun var meget bevidst om at bruge massagen og bade fra hendes tidligere uddannelse og erfaring. Ita deltog i forskellige kurser og foredrag, som R. Steiner afholdt, især i forhold til det medicinske.

Klinikken i Zürich blev en meget velanset klinik, som hurtigt voksede sig større. Ita var fortsat knyttet til R. Steiner og den antroposofiske bevægelse. R. Steiner ønskede at hun





skulle komme tættere på Dornach og i 1921 grundlagde hun klinikken i Arlesheim og udviklede sammen med R. Steiner den antroposofiske medicin og det bagved liggende menneskebillede.

Ita Wegman kendes i dag blandt antroposofiske læger verden over som den egentlige drivkraft bag den fortsatte udvikling af den antroposofiske medicin efter Rudolf Steiners død i 1925. Hvad færre ved er, at hun også var dybt engageret i at støtte og udbrede Helsepædagogikken,

Vi kan som nævnt i juni 2024 fejre 100 års dagen for Rudolf Steiners foredrag om Helsepædagogik. Men egentlig var der allerede året før påbegyndt et arbejde mellem ham og Ita Wegman, omkring børn med særlige behov. Under en foredragsrejse i England i sommeren 1923 bad et forældrepar fra USA Rudolf Steiner om at tage deres søn Sandroe "under behandling". Han var en særdeles urolig 8-årig dreng, som var meget vanskelig at hjælpe og håndtere for forældrene. Han er et

af de børn som Steiner beskriver nærmere i det helsepædagogiske kursus.

Sandroe kom med tilbage til Schweiz og kom til at bo i børneafdelingen på Ita Wegmans klinik. Her boede en overgang også Lore, et andet af de børn der beskrives i det helsepædagogiske kursus. Ita indså snart behovet for at udvikle en mulighed for en mere blivende omsorg for de børn som havde udviklingshandicap og ikke kun skulle have

et kortere ophold på klinikken til de var raske.

For de stadig flere børn med psykisk udviklingshandicap som hun blev bedt om at hjælpe, indrettede hun derfor institutionen "Sonnenhof", hvor også Sandroe blev skoletiden igennem og modtog undervisning,

behandling m.m. under Ita Wegmans ledelse.

Ita havde på den måde allerede erfaringer med det helsepædagogiske område da Steiner døde i 1925. Hun forblev forbundet med den helsepædagogiske impuls hele livet og gav råd og støtte til de pædagoger og læger der udviklede og udbredte helsepædagogikken over Europa, frem til sin død i 1943. Selv var hun direkte medvirkende til oprettelsen institutionen "La Motta" i det allersydligste Schweiz, som stadig eksisterer og hvor også hendes aske nu er begravet.

Ved siden af Rudolf Steiners helsepædagogiske foredrag i juni 1924 og hans mange besøg med råd og vejledning i Ita Wegmans klinik i Arlesheim, er det tydeligt, at hendes indsats og den sikkerhed og styrke som hun gav til andre, blev afgørende for den succesfulde udbredelse af de konkrete helsepædagogiske institutioner. Så når vi fejrer hundrede året for helsepædagogikkens grundlæggelse i år, må vi samtidig fejre Ita Wegman for hendes fortsatte og utrættelige indsats for at hjælpe til dens virkeliggørelse, til gavn for tusinder af børn med udviklingshandicap og deres familier gennem de sidste hundrede år.



Vild oplevelse på Fuglsang Kunstmuseum

AF FLEUR WETTERHOLM, SEKRETÆR GRETHE BAGGE GRUPPEN



Den 3. januar, 2024 var det tid til at kvittere for hjælpen til bidragsyderne i forbindelse med årets brag af en Grethe Bagge-udstilling på Marjatta.

Vi var på museumsudflugt på Fuglsang Kunstmuseum og det blev på mange måder en vild dag. Først og fremmest havde kraftig vind, regn og forhøjet vandstand næsten fjernet fjordvejen ved Marjatta. Men kunstentusiaster lader sig ikke så nemt kue, så afsted kom vi til Lolland.

Et andet vildt element blev omvisningen i jagtudstillingen *Vildt nok*, som var en humoristisk og tankevækkende oplevelse af hvordan jagt

som begreb, udøvelse og natursyn har været fremstillet i dansk kunst fra slutningen af 1700-tallet og frem til i dag.

For os Marjattamennesker var den vildeste oplevelse nok især at finde i sal 9 som rummer fast samling. Her tog vi alle opstilling ved Grethe Bagges dejlige, kraftfulde stilleben: *Perstæppe og blomster. Orientalisk myte*, 1963. Værket har hængt på Tine Bays kontor, men er nu blandt andre solgt til Fuglsang Kunstmuseum.

Storslået at se Bagges værk hænge i en liga sammen med de spontant abstrakte, de konkrete og de figurative menneskeskildrende kunstnere.

Grethe Bagge blev i vægteknsten beskrevet som en kunstner, hvis kunst både peger tilbage på 50'ernes Cobra og frem på 80'ernes "unge vilde". For os er hun først og fremmest en elsket kunstner som pryder de fleste vægge på Marjatta og som betyder noget forskelligt for os alle, men som med et er blevet blåstemplet af et statsanerkendt kunstmuseum som en kunstner af høj kvalitet. Hun er nu en del af den historiske vingesus.



Festlig afskedsreception for John Bay Sørensen

AF TORBEN OLESEN, REDAKTIONSMEDARBEJDER



Ristolahavens nye sal dannede en smuk ramme for Johns afskedsreception, hvor venner og bekendte, beboere og personaler, pårørende og samarbejdspartnere, var mødt op for at takke ham for mange års indsats i Marjatta Fællesskabet.

Der blev holdt taler, både af beboere, kolleger og pårørende, sunget sange og skålet og meget mere.

Der blev fortalt historier fra de mange ferier, som John gennem årene har arrangeret, fra ture til koncerter og teaterforestillinger og ikke mindst fodboldkampe i Københavns Idrætspark, ja en perlerække af erindringer omkring et langt arbejdsliv.

Andet sted i bladet fortæller John selv om sine mange år på Marjatta.

Evaluering og oplevelser fra Kalevala skuespillet

AF ANJA KÆR, MEDARBEJDER OG DELTAGER I SKUESPILLET

En kold decemberdag op mod jul samlede skuespillerne fra Kalevalastykket, for at tale sammen om de mange fælles oplevelser omkring forestillingen.

Allerede da jeg mødte ind for at stille stole op og gøre klar til mødet, stod Marcus klar ved indgangen og gik mig i møde og lod mig forstå at han skulle være med. Jeg sagde godmorgen hvilket straks blev gengældt med det helt store smil på læben og øjne der skinrede af begejstring. Han havde også under skuespillet, været den første der ankom og den sidste der forlod salen - det her brændte han virkelig for!

Mange fra stykket var mødt op, humøret var højt og rummet summede af gensynsglæde og liv. Jeg kom til at tænke tilbage på mødet, som vi havde holdt før sommerferien, hvor Paul Klarskov levende fortalte om Kalevalastykket som vi skulle i gang med. Hvor også en del af de smukke og fantasifulde kostumer blev vist frem og prøvet. Dengang var der også en fantastisk stemning - blandet med lidt nervøsitet, nysgerrighed, glade forventninger og mange spørgsmål.

Nu sad vi så her; glade og med en masse oplevelser og erfaringer rigere, og nu skulle vi til at evaluere. Inden evalueringen havde deltagerne fået tilsendt 10 spørgsmål, som de havde haft god tid til at tænke over inden mødet. Mette Bergø skulle snart få travlt med at skrive referat og jeg blev bedt om at være ordstyrer.

Nu, startede den vigtige evaluering. Jeg bød velkommen og så hele vejen

rundt lutter seriøse og glade ansigter - de var alle sammen piv klar! Et for et gennemgik vi de 10 spørgsmål og hørte om mange forskellige oplevelser og overvejelser. Det var tydeligt, at alle tilstedeværende havde udbytte af, at få lov til at give udtryk for netop deres, personlige erfaringer med at være skuespillere. Hvad den enkelte havde at sige, kan der læses om andetsteds her i bladet.

I løbet af aftenen kom en masse minder fra tiden med skuespillet op i mig, og jeg fik følelsen af, at det gjaldt os alle sammen.

Lise var desværre ikke med til mødet, det kunne ellers have været interessant, at høre hvordan det havde været for hende. Hun som trådte til, som en ren heltinde og overtog den krævende hovedrolle som Louhi kun en uge før premieren - da Anjo desværre blev syg og måtte trække sig fra rollen.

Jeg husker tilbage på hvordan Lise, på sin vanlige stille facon, kom hen og spurgte mig, da jeg øvede med dem i talekoret, om hun måtte få en kopi af manuskriptet. Og selvfølgelig måtte hun det. Det gav jeg hende næste gang vi mødtes. Måneder senere viste det sig så, at hun havde gået og øvet sig uden nogen vidste det, så hun kunne hele Louhi rollen udenad. Sikke en stor overraskelse, og sikke en taknemmelighed, der strøg igennem os alle på holdet. Som alt sammen er udsprunget fra Lises eget initiativ og viljekraft.

Som Palle den ene dag sagde til mig: "Lise hun har ben i næsen! Jeg er sgu så stolt af hende!"

På vores møde så vi også et lille "råklip", et videoklip på 5 minutter fra optagelserne d. 16/11 2023, hvor vi havde filmmand på. Selvom lyden drillede, var det tydeligt, at det gjorde lykke at få et visuelt tilbageblik på det, vi havde arbejdet så intenst på i flere måneder.

Vi afsluttede evalueringen ved at stå i samlet kreds med hinanden i hænderne og sige tak for i dag. Tak til Paul, tak til Kalevala, tak til hinanden og vi gør det gerne igen hvis vi får muligheden!

Efterfølgende, da vi slap hinandens hænder og brød kredsen, kom en hel tankesværm susende igennem mig om kunstens og de pædagogiske rammers betydning. Selv om jeg ikke selv er kunstner, kommer disse tanker til mig med en følelse af sandhed. Og endnu engang opstod en dyb og varm følelse af taknemlighed, blandet med mine oplevelser som deltager i skuespillet.

Alt for ofte i vore dage, skal alting gå så stærkt, og meget bliver presset hurtigt igennem - hvor der kun er fokus på det færdige resultat og derved ikke tillægges processen særlig værdi. Så det, at få lov til at være vidne til hele denne kunstneriske proces med Kalevala, fra start til slut, har været det vigtigste og allerbedste for mig. Resultatet blev helt igennem smukt og eventyrligt og er selvfølgelig også en stor glæde og tilfredsstillelse.

I Kalevalastykket oplever jeg, at vi for alvor har arbejdet med helheden, i smukkeste forstand. Så meget kærlig omhu, ideer og fantasi både i



manuskriptet og selve masterplanen, i musikken, scenografien, lys, lyd og kostumer! Paul Klarskov, Jette Rymer, Thomas Lindberg Jørgensen og Tanja Bovin - et super team, der sammen har gjort deres ypperste i det samarbejde, som skabte det eventyrlige Kalavala univers! Som de senere førte os alle trygt og levende ind i, med deres store erfaring og sans for selv den mindste detalje.

Det intense arbejde som vores skuespillere, dansere og alle i talekoret har ydet, Christian vores talentfulde bassist og Palle, der trods gangbesvær, dirigerede sammen med Jette Rymer, og sang for på sangen "Kald det kærlighed". Alle mine dygtige pædagogiske

kollegaer, både på instrumenter, på og bag scenen. Alt i alt en sand fryd at få lov til at være en del af! Her har det pædagogiske arbejde samlet sig om kunsten. Med helheden for øje - hvor kvalitet, tid, nærvær og fordybelse har været i fokus. Hvor der også har været plads og åbenhed, for forslag til diverse ændringer og initiativer undervejs. Min oplevelse er, at lige netop det, har gjort det hele til en endnu større helhed. En samlende kærlig kraft der bandt os alle sammen. Så stort! Og noget ganske, ganske særligt!

Kalevala blev for mig en slags væksthuse hvor magien og kunsten for alvor gav mening og som tydeligt nærrede hver enkelt, også selv om det var ret

hårdt indimellem. Som også Anders udtrykte det i evalueringen; man vokser som menneske.

Sandheden er: kunsten kan løfte os og gøre os klogere på os selv og hinanden. Hvis det som her, er i en trykarena, hvor enhver kan få plads til at udtrykke sig, ud fra det de selv kan, og selv ønsker at rykke grænserne på, ved at blive mødt og støttet med empati, anerkendelse og tålmodighed.

Kunsten er afhængig af os mennesker, for at komme til udtryk, så det der kommer til mennesket som en ide, kan blive virkeliggjort. På den måde nærer vi hinanden - der skabes lys og liv.



Evaluering af KALEVALA skuespillet 11.12.2023

AF TORBEN OLESEN, REDAKTIONSMEDARBEJDER

En tåget decemberdag samledes skuespillerne fra Kalevalastykket for at tale om de fælles oplevelser omkring forestillingen. Humøret var højt og gensynsglæden stor. Inden evalueringen havde deltagerne fået tilsendt en række spørgsmål, som de så havde haft god tid til at tænke over inden mødet.

Ordstyrer var Anja, som selv havde en bærende rolle i forestillingen, og første spørgsmål lød:

HVAD HAR DET BETYDET FOR DIG AT VÆRE MED?

John: Dejligt at være fælles om det. Det har kørt som det skulle. For mig har det været godt at spise sammen og lære hinanden bedre at kende.

Buster: Det har været meget tilfredsstillende for mig at være med.

Anders: Det har været en udvikling, at føle hvordan det her stykke har været. Godt at være med i talekoret. Det var svært i starten, vi var usikre, men det blev godt i samarbejdet. Hjælpsomheden har været stor. Jeg synes det var rigtig fedt at være med, min selvtillid er blevet styrket.

HAR DU LÆRT NOGET NYT?

Buster: Jeg har lært at brøle som en tyr, det var noget nyt.

Kim: Det var dejligt, at få hjælp.

Elias (Lone): Jeg har lært, at være en rigtig skuespiller.

HVAD HAR VÆRET SVÆRT?

Emil: I starten var jeg lidt utryk ved, at skulle råbe højt, selvom det var en rolle.

Kim: Slutscenen var svær for mig.

Christian: Det var dejligt, at være med i musikken.

HVAD BETYDER DET, AT SPILLE SKUESPIL SAMMEN MED DE ANDRE FRA FÆLLESSKABET?

Emil: Man bliver glad indeni og får lyst til at lave mere skuespil, det er dejligt.

Buster: Vi grinede meget.

Anders: Jeg synes det har været en udvikling, det er lige om, man bliver mere end man er. Det har været en rørende proces.

Cathrine: Jeg elsker fællesskab, det har været en glæde for os alle sammen.

Stine: Jeg synes det har været sjovt at være med i Kalevala, sjovt med noget man ikke er vant til.

HVAD HAR VÆRET DET ALLERBEDSTE?

Buster: Det har været de forskellige roller.

Ulrik: At sige godnat til Paul.

Anders: Vi har knoklet og været på, fra morgen til eftermiddag. Vi har haft Gåpåmod selkvom humøret nogle

gange var i bund.

Eline: Da jeg fik at vide, at jeg skulle være med sagde jeg; Yes!

Christian: Jeg har været meget glad for at være med i musikken.

Lulu (Lone): Det bedste har været at være med.

Buster: Maden der blev serveret var dejlig.

John: De søde kager var det bedste, særlig banankagen og lagkagen.

Anders: Paul har gjort det fremragende, med et rum vi kunne være i, og den gode mad. Vi hjalp hinanden med at rydde op.

VAR PAUSERNE LANGE NOK?

Kim: Pauserne var lige tilpas.

HAR DU FÅET STØTTE NOK UNDERVEJS?

Christian: Hvad musikken angår var Jette Rymer rigtig god sammen med Oliver.

Kim: Vi fik god støtte fra Paul til at holde takten og sådan noget.

Anders: Jeg vil gerne sige tak til dem, der var ude bagved, de var meget vigtige. Alle har bare været søde og hjælpsomme.

HVORDAN VAR DET AT SPILLE FOR SÅ MANGE MENNESKER?

John: Jeg har slet ikke været nervøs.

Buster: Det var Mega stort.

Anders: Thomas har været en fantastisk lysmand, det var det flotteste lys han fik frem. Der har slet ikke været nogen nervøsitet, heller ikke når publikum rejste sig og klappede.

ER DER MERE I VIL SIGE?

Buster: Jeg synes at det var flot at arbejde med Kalevala stykket.

Emil: Jeg glæder mig til at være med igen.

Christian: Jeg vil gerne sige tak til Paul og Anja og til jette Rymer, det har været fint at være med.

Maria (medarbejder): I orkesteret spillede jeg på Emans cello, så mærkede jeg næsten, at han også var lidt med.

Anders: Jeg synes at det har været spændende at spille Marjatta skuespillet, når vi nu selv bor på Marjatta.

Paul (instruktør m.m.): Marjatta er en stor institution med mange mennesker, som alle hver især har støttet op!





Stemning fra Idrætsdagen på Vidarslund

JUBILÆER PÅ MARJATTA

Pia Rømer 1/2 2024 – 25 ÅRS JUBILÆUM
(Nu grupeleder Mariahaven)

Sabine Mia Buur 2/3 2024 – 25 ÅRS JUBILÆUM
(Nu grupeleder Pædagogisk terapiværksted)

Susan Green Johansen 17/6 2024 – 40 ÅRS JUBILÆUM
(Nu grupeleder ungdomsuddannelsen)



Den fantastiske hverdag på SampoVig

MEDARBEJDER KIM DAMBÆK FORTÆLLER TIL REDAKTIONSAMEDARBEJDER TORBEN OLESEN OM FORESTILLINGEN SAMPOVIG DRØMME

Vi havde i lang tid snakket om på SampoVig, at det kunne være spændende, at lave noget som forenede værksteder og huse og beboere og medarbejdere. Med min teater baggrund så tænkte jeg, at vi måske kunne lave en forestilling, hvor vi alle sammen var aktivt deltagende. Også med tanke på at afsløre ressourcer, både blandt beboere og medarbejdere og fordi det på en scenekunstnerisk vis, kunne være spændende, at se hvad folk går og tænker på. Temaet blev drømme og da jeg, udover fyrré års erfaring som sceneinstruktør, også har en

baggrund som psykoterapeut, lå det lige til højrebenet for mig, at arbejde med drømme. Vi ville arbejde både med nattedrømme og drømme i livet, for at afdække lidt af hvad det fantastiske i hverdagen på SampoVig er.

Det stod hurtigt klart, at det var lederen af det kreative værksted Jacob Mathias og undertegnede, der skulle stå for det praktiske, og vi fik arrangeret, at vi kunne mødes og arbejde med forestillingen en dag om ugen i et halvt års forløb fra efterår til forår. Vi gjorde det, at vi satte en postkasse op ved indgangen til salen, hvor folk kunne



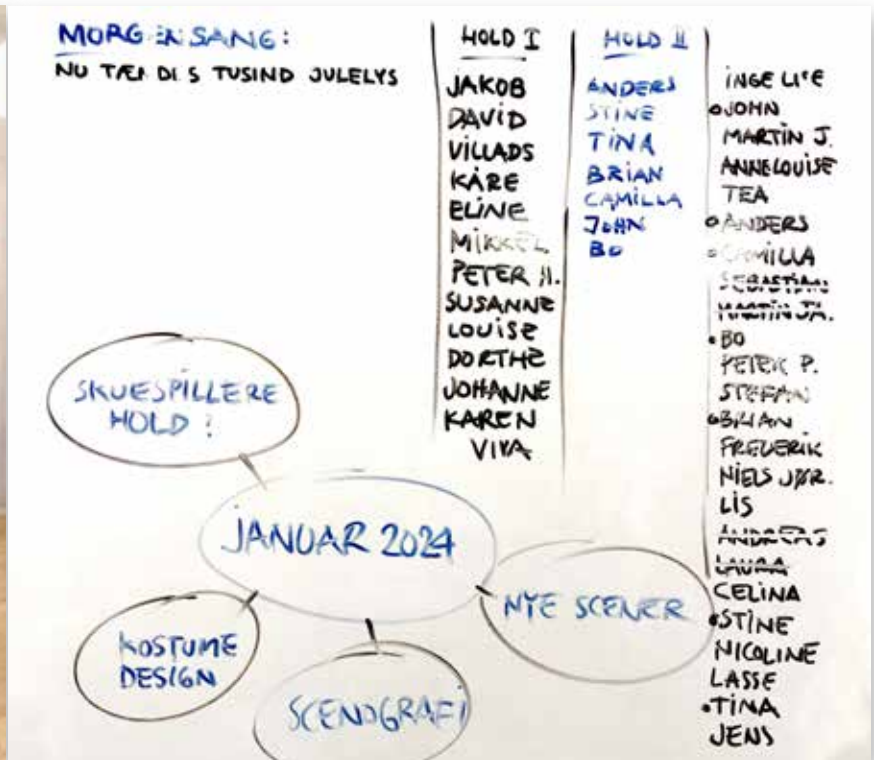
lægge deres forslag og ønsker og drømme, alt muligt materiale.

Tanken var, at forestillingen skulle blive til på samme måde, som når man skal lave en god middag og først går på markedspladsen for, at se hvilke råvarer der er. Når vi har fået råvarerne går vi hjem og sorterer dem og begynder at lave hovedretten, så kan vi se, at noget af det kan blive til en forret og noget andet måske til en dessert, på den måde har vi stykket forestillingen sammen, hen ad vejen i en proces. Der foreligger ikke nogen historie på forhånd. Det var altså ikke, som nogle af beboerne måske havde forventet, at vi ville give dem en rolle og nogle replikker, som de så skulle lære. Her skulle vi få det til at vokse frem sammen, ud fra det materiale som kom i postkassen, og jeg må sige at beboerne var utroligt hurtige til at acceptere, at sådan var arbejdsprocessen. Valget om at forestillingen skulle foregå i en cirkel kom hurtigt, så alle kunne se hinanden og føle sig trygge, og antallet af deltagere voksede fra starten og endte på de 24, som nu er med i forestillingen. Det stod

Niels Jørgen: *Det var sjovt at være med i forestillingen.*



Eline: *Jeg kunne godt lide at være med sammen med de andre.*



også hurtigt klart, at det ville være processen, som ville være det store i det her forløb og vi fik skabt en tryghed omkring det, i et fundament af rytmer og sange og øvelser, som beboerne har kunnet genkende og så har vi lagt lidt til hver gang, indtil vi i slutningen af vinteren måtte sige, at nu skulle vi ikke have flere input, nu var vi nået til at skulle finpudse forestillingen.

Hvad angår teksterne har jeg bare været redaktør. Da vi startede, spurgte vi beboerne; hvad er en forestilling? De svar vi fik var, at det var noget med dans, det var noget med teater, det var noget med musik, det var noget med at være på en scene. Så sagde vi, at det skulle være alle de ting, alt hvad I beboere og medarbejdere byder ind med, kan vi lave til en forestilling. Det blev en form for revy, kan man sige, om hvad folk individuelt og kollektivt oplever som det fabelagtige i hverdagen, på den måde får det jo sådan et drømmeagtigt og poetisk skær også, fordi der ikke er tale om et narrativt forløb som

Louise: Jeg spillede en svane der kom ud af et æg.

sådan, men det er episoder, som sker og forsvinder og giver plads til at noget andet kan dukke op. Vi startede tidligt med at arbejde med spejling som fænomen og det var vidunderligt, at opleve hvordan beboere, som måske har en vanskelig fysik og som ikke har prøvet at blive spejlet før, kom til at kunne lide det. Der var ikke tale om at abe efter, men fordi det var en forestilling, var det "lovligt" at vi gjorde det, vi startede med at Jacob eller jeg var spejlet, som de stod foran og de elskede, at gå op og få en af os til at spejle deres bevægelser, og blive set på den måde, så det endte med at blive ganske centralt i forestillingen.

Hvad angår teksterne, så lagde Stine, som bor i Svanen, noget i postkassen, som hun havde skrevet om drømme, og det endte med at vi brugte firs procent af, hvad hun havde skrevet i stykket. Der var også medarbejdere, som lagde "drømme" i postkassen, f.eks. havde Marta skrevet om Stefans gamle kat Musse. Og Lotte som gik på pension, skrev

om hvor glad hun havde været for at arbejde på SampoVig, og det blev koblet sammen med en oplevelse, som Louise havde haft med at sige farvel til sin kæreste, som døde sidste år. Det fik så sammenhæng med den musik, vi har valgt bl.a. sangen *Dag følger nat*, som Søs Bjerre har skrevet efter en workshop, hvor også Lasse Blom deltog.





Anne Louise: Jeg var med i musikken, jeg spillede på triangel sammen med Eline og Kaare.

TEATER		TORSDAG	
09:00 - 09:45	OPVARMNING	• ELINE	15:00 BOWL
09:45 - 10:30	• SØNE POSTKASSEN + GO'MORGEN RAP.	• KÅRE	
10:30 - 11:00	KAFF'PAUSE	PS → VILLADS	
11:00 - 12:00	TEATER: LINEDANS M. PIND TALE OM VERUSTEDTAGE	• JACOB	15:00 BOWL
12:00 - 13:00	FROKOST	• MIKKEL → 15:00 KØR	
13:00 - 14:30	TEATER: ...SPEDLET DAG FØLGER NAT MED ERITAI.	13:00 → VIVA	
14:30 - 15:00	KAFF'PAUSE		
15:00 - 15:30	AFSPENDING		

MANGE I FLØJTER
"SHATAN KAUR" #

Efterhånden som vi arbejdede, blev der ved med at komme ting i postkassen og ceremonien med at se om der var kommet post til Drømmeholdet blev en af torsdagens højdepunkter. Der blev højtideligt åbnet og derefter læst og diskuteret indholdet som kunne være en nedskrevet drøm, en tegning, et digt eller en opskrift. Der kom feks. et forslag om bowling, så prøvede vi det og lavede en bowlingbane og bowlede og endte med den løsning, at alle i cirklen har hver sin bowlingkugle og keglerne står i midten. Så på den måde oplevede jeg, at der blandt beboerne opstod en stor glæde omkring forestillingen, fordi de fik lov til at være med i hinandens eventyr, samtidig med at de har været meget bevidste om,

at det er noget de skaber sammen. De viste tidligt ejerskab af stoffet og dermed ansvar og respekt for det de skabte. Vi oplevede jo også, at det at lege bringer det barnlige frem, og det at give sig hen til legen, har en befrielse i sig, både fysisk og psykisk, som er glædelig både for medarbejderne og beboerne.

Den forestilling vi har lavet, er måske noget lidt andet end det beboerne har været med til før, hvor man tidligere har lavet stykker inspireret af eventyr og historier, så på den måde har det været en slags opdagelsesrejse. Min egen indre udfordring med at lave noget anderledes var, om vi ville kunne

styre det, så der ikke skete ting, som vi absolut ikke ønskede skulle ske. Men kun ved at lade folk prøve noget nyt kan skjulte ressourcer dukke frem og jeg havde tillid til, at jeg med min erfaring kunne styre det, så vi ikke kom ud et sted, hvor vi ikke kunne bunde. Arbejdet har jo hele tiden været for at støtte og bringe det bedste frem i beboerne og alle involverede.

Det er mit håb, at vi med forestillingen har skabt nogle små klangbølger, som kan forsætte ind i fremtiden og vil medvirke til, at det kreative får endnu højere genlyd og prioritering.

Stine: har skrevet meget af teksten, en hel masse om mine drømme, jeg kom til at drømme om heste og så faldt jeg i søvn igen og da jeg vågnede, havde jeg drømt om en bowlingkugle.



Fællesfaglig temadag på SampoVig 13.03.2024

AF METTE BERGØ, FORSTANDER

Da vi i 2023 lavede trivselsmåling blandt medarbejderne på SampoVig, var der et tema som gik igen i flere af husene. Det var et ønske om at have mere fagligt samarbejde på tværs af huse og A-hus.

APF (arbejdspladsforum) greb den bold, og tilrettelagde en fællesfaglig temadag som kom til at handle om faglige tilgange og metoder. Dels fordi det var ønsket at arbejde med vores faglighed i fællesskab, men også fordi det passer som fod i hose, med at Marjatta i 2024 bl.a. har Tilgange og Metoder som indsats.

På Marjatta har vi brug for at have et bredt kendskab til pædagogiske metoder, da vores målgruppe er bred.

De meget forskellige udfordringer og behov beboerne på Marjatta har, kalder på mange forskellige måder at samarbejde med beboerne på. Det er vi på Marjatta gode til, og det har vi gjort i rigtig mange år.

Men er vi også gode til at sætte ord på de metoder vi bruger, både overfor os selv, men også overfor omverden?

Det kan nogle gange opleves lettere at gøre, hvis man f.eks. arbejder på et sted, hvor der udelukkende er beboere inden for autismespektret, eller en anden specifik udfordring.

På Marjatta har vi gennem mange år, oplevet fordelene for de mennesker som bor her, ved at målgruppen er bred og generaliseret som nedsat funktionsevne med flere forskellige syndromer osv.

På den måde specialiserer vi os ikke kun i en retning, men bredt.

Derfor har vi mange metoder i spil i hverdagen på Marjatta, og der kom fra medarbejderne på SampoVig et ønske om i fællesskab at styrke kendskabet til den brede faglighed.

Det at vi har en bred målgruppe, og at vi ser det enkelte menneske, er en del af vores helsepædagogiske tilgang til mennesker.

Derfor havde vi til vores temadag inviteret Tomas Johansen til at

starte dagen med et oplæg, om netop det menneskesyn vi har på Marjatta. Altså det med at vores JEG på meget forskellig vis er i stand til at komme til udtryk, og hvordan det tredelte og firdelte menneske kan have udfordringer i hverdagen, alt efter hvor problemerne befinder sig.

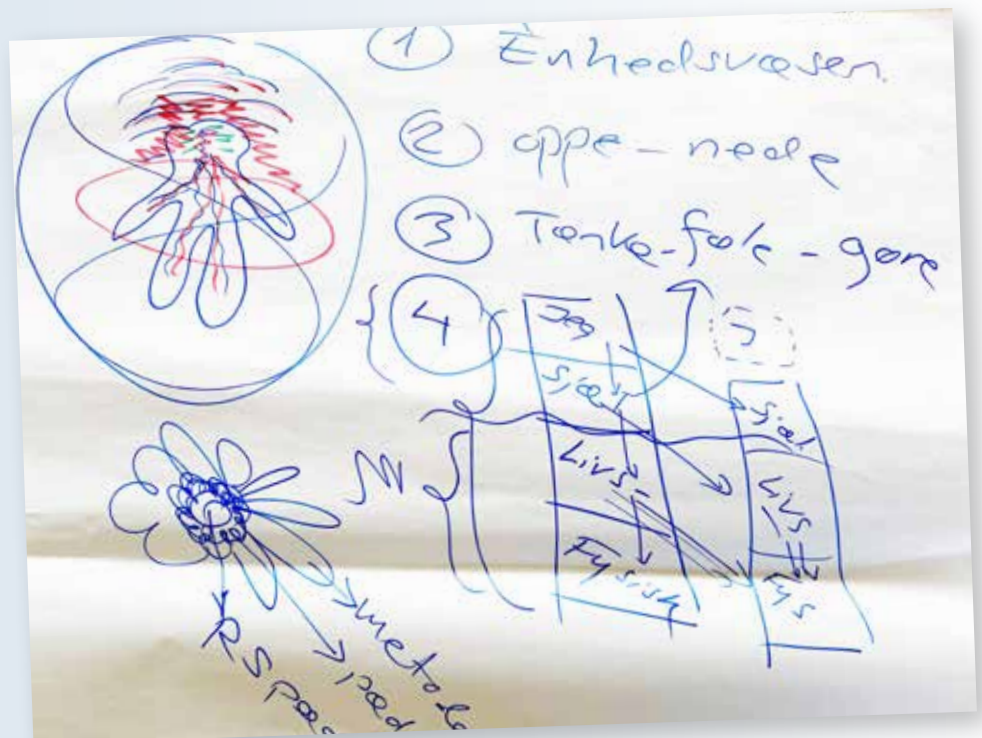
Det gav et godt afsæt til de workshops vi havde lavet, hvor drøftelserne livligt levede.

Det er klart, at når man har en enkelt dag at mødes om sådan et enormt tema, så kan det kun være med til at skabe sult og appetit på mere viden og kendskab. Og så er vi jo så heldige på Marjatta, at vi har et uddannelsescenter som har mange kurser, hvor medarbejdere kan dygtiggøre sig endnu mere i en fordybet proces omkring fagligheden og helsepædagogikken.

Dagen bragte mange gode refleksioner og tilbagemeldinger, og vi skal selvfølgelig have mere af den slags fremover.

Der udover skabte det en stor fællesskabsfølelse at have alle disse gode drøftelser med hinanden.

Tak til SampoVig APF for at tilrettelægge sådan en god dag, og til alle for at bidrage til samtalerne.



Uddeling af CSR-prisen

AF METTE NIELSEN, GRUPPELEDER

SampoVig var indstillet til CSR-prisen, en pris som Stevns erhvervsråd uddeler til en virksomhed som tager et socialt ansvar

En medarbejder i Stevns kommunes mentorkorps, har indstillet SampoVig til CSR-prisen som Stevns erhvervsråd uddeler. Til de som ikke kender til prisen, så er CSR en forkortelse af Corporate social responsibility. Hun har indstillet SampoVig fordi vi altid tager positivt imod når de kontakter os med henblik på praktikker mv, og altid får det til at lykkes.

Onsdag den 13. marts blev CSR-prisen uddelt til Stevns Erhvervstræf på Hårlev kro.

Det blev desværre ikke SampoVig der vandt. Vinderen var Trine fra Triflora blomster i Strøby. Det var meget velfortjent at hun fik den.

Den tredje nominerede var Brdr. K. Hansen.

SampoVig fik mange fine ord med på vejen af Stevns erhvervsråd, blandt andet: "På SampoVig mødes borgerne fra Stevns kommune med et særligt blik og interesse for at sætte den enkelte borgers resurser i spil" samt "På SampoVig er der altid en åbenhed og en imødekommenhed overfor de borgere der ønsker at komme i praktikforløb"

Det var en festlig aften, og Stevns nye erhvervspolitik blev præsenteret. Her fremgik det blandt andet, at man har stort fokus på netop at hjælpe

mennesker som af den ene eller anden årsag er ude af arbejdsmarkedet, tilbage på arbejdsmarkedet gennem praktikker og jobprøvning.

Gennem tiden har SampoVig taget imod en del mennesker som har et ønske om at komme i praktikforløb her på SampoVig, nogle af disse

praktikker har udviklet sig til dissideret fastansættelser efterfølgende.

Her fortæller tre gode medarbejdere om deres oplevelse med at starte i virksomhedspraktik /jobprøvning, og til i dag at være ansat på SampoVig.



Min oplevelse på Marjatta, SampoVig

Jeg havde hørt flere omkring mig, tale positivt om Marjatta, så i forbindelse med samarbejde og arbejdsprøvning med Faxe kommune, ytrede jeg insisterede, at ville i praktik der – Det skulle vise sig at være stædigheden værd.

Fra første møde, med Mette Nielsen og Rise Vilbøl på SampoVig, oplevede jeg at blive mødt i øjenhøjde. Jeg følte mig tryk og kunne mærke at jeg var på rette vej.

Da jeg havde min opstart som pædagog på SampoVig, Lærkegården, blev jeg mødt med åbne arme, nysgerrighed og interesse for mit væsen. Jeg følte mig straks som en del af fællesskabet og man viste respekt for mig som en del af personalet.

Det har været meget givtigt ift. min udvikling og proces tilbage til arbejdsmarkedet.

Derudover kan det næsten ikke beskrives med ord, hvordan det varmer helt indeni at tilbringe tid sammen med alle SampoVigs beboere – De som vi alle er der for og de som er gaven der bliver ved at give. Den fantastiske måde vi alle åbner op for dagen på sammen – Det har stor værdi, der kan jeg mærke at vi én samhörighed og vi giver mening for hinanden.

I dag fortæller jeg stolt om hvor jeg arbejder og meget gerne min historie om, hvordan man kan lykkes med at komme tilbage til arbejdsmarkedet og blive en del af samfundet hvor vi løfter og skaber i flok.

Ydermere hvordan at SampoVig har været opmærksomme på mine kompetencer og mine evner ift. min arbejdsindsats. Man har virkelig en oprigtig interesse i medarbejdernes trivsel på SampoVig.

Et kæmpe tak fra Stephanie på Lærkegården.



Min oplevelse på Marjatta, SampoVig

Jeg startede i virksomhedspraktik på SampoVig grundet omskoling. Inden jeg startede, troede jeg at et job på SampoVig var uden for min komfortzone. Men jeg fandt hurtigt ud af, at alle de kompetencer jeg har fået gennem et langt arbejdsliv, hvor jeg både har arbejdet med mennesker, planlægning og udvikling, kan overføres til SampoVig.

SampoVig er en stabil platform med et solidarisk menneskebillede. Om man er beboer, leder eller personale gælder der en venlighed over for hinanden og et fokus på færdigheder.

Hvordan er man en god ven eller kollega? På SampoVig fokuseres der på et kollektiv, hvor hver udfordring bliver en ressource og en ny begyndelse. Vi mindes om at rejsen ikke handler om målet, men alt det vi lærer undervejs. Det giver mig følelsen af at jeg er landet det rette sted.

Anne medarbejder i Svanen, SampoVig.

Min oplevelse på Marjatta, SampoVig

I 2017 var jeg så uheldig at komme til skade, så jeg ikke kunne varetage et alm. 37 timers arbejde. De næste 5 år var jeg i gemmen diverse læge undersøgelser, samtaler på kommunen og jobprøvninger, en meget usikker og opslidende periode.

I starten af 2022 var jeg så heldig at komme i jobprøvning på SampoVig i Svalebo, der blev jeg taget rigtigt godt imod med åbne arme både af personalet og beboere, på trods af jeg kun var der i få timer om ugen.

I november 2022 blev jeg bevilliget Flexjob af Stevns kommune, og jeg var så heldig at få lov til at blive i Svalebo på SampoVig i Flexjob.

Det har været 2 fantastiske år, de har en evne til at rumme alle, og det er med glæde jeg tager af sted hver morgen, selv de morgener hvor kroppen ikke er helt på toppen, så møder man ind til smil, venlige ord og glæde, så glemmer jeg næsten at jeg har ondt.

Cathrine, Pædagog i Svalebo

Afgående forstander John Bay Sørensen

I SAMTALE MED TORBEN OLESEN, REDAKTIONSMEDARBEJDER

Nu er det et par måneder siden, at du stoppede som forstander i Ristolahaven, hvordan har du det?

At blive pensioneret – også i mit tilfælde som 72 årig – er jo en frihed til at finde nye veje for resten af sit liv; Hvad kunne jeg tænke mig at beskæftige mig med? Det er et spørgsmål, der ligger åbent nu, hvor jeg i første omgang glæder mig over at vågne om morgenen uden en tanke om problemstillinger og udfordringer der skal løses, for sådan noget er der jo en del af i et arbejdsliv.

Jeg nyder musik, jeg nyder kunst og jeg nyder naturen, og det at læse er noget, jeg er ved at genopdage tiden til, ikke mindst den antroposofiske litteratur.

Du har arbejdet på Marjatta i 37 år, hvordan fandt du Marjatta?

Da jeg gik ud af skolen fra 9. klasse, sagde min far "Nå, min dreng hvad vil du være?" Jeg var 16 år og vidste ikke lige hvad jeg ville være, så jeg blev sat i lære som reservedelseks-pedient i et angrofirma, der handlede med reservedele til biler, og blev uddannet som sådan. Det var absolut ikke mig, at sælge tændrør, men jeg fik min handelseksamen. Ikke så lang tid efter, rejste jeg til København som 21 årig og fik ansættelse på Postterminalen. Det var nogle spændende år med liv og glade dage. Samtidig var jeg begyndt at interessere mig for at søge og læse spirituelle bøger, men jeg kunne ikke rigtig fastholde det, og som 28 årig fandt jeg ud af, at det liv med jazzklubber og lange nætter, ikke var

en vej jeg kunne forsætte på. Det var faktisk skræmmende, at se hvordan mennesker gik ned på grund af det der hårde liv. Så kom jeg til at færdes i det alternative miljø, der var i København på det tidspunkt, jeg begyndte at dyrke yoga og stoppede med at spise kød og med at ryge og sådant. Det var en spændende tid, hvor jeg hørte foredrag om Martinus og Krisnamurti og i teosofisk selskab, men jeg kom også i Dybensgade og derigennem hørte jeg om Michaelskolen i Skovlunde, hvor jeg i en arbejdsuge var med til at etablere beskyttelsesrum, som var krævet dengang. Her holdt Hans Jørgen Høinæs nogle foredrag hver morgen, som kom til at optage mig meget, og som lagde sig i forlængelse af de bøger af Rudolf Steiner, som jeg var begyndt at læse.

Den tid kulminerede så med, at jeg i en alder af 35 år, sagde min tjenestemandsstilling ved postvæsenet op, det liv sagde mig simpelthen ikke noget mere. Nogenlunde samtidig havde jeg en god ven, som spurgte mig om jeg kendte Marjatta. Jeg kendte ikke Marjatta, men da jeg gerne ville tilbringe nogle måneder med at tænke mig om, og finde ud af hvad jeg skulle, nu jeg ikke mere var tjenestemand, så skrev jeg et postkort og tilbød at komme og arbejde på Marjatta i 3 måneder, uden at skulle have noget for det. Det resulterede i, at jeg kom til en samtale med Albert og Karla Eman og kom til at arbejde sammen med Karla i Nimah Naust Huset. Jeg arbejdede altså de første tre måneder gratis og blev så ansat.

Forsatte du så i Nimah Nausthuset, eller hvordan gik det?

Det gik sådan, at jeg fra starten kom til at bo på Marjatta, i et værelse i den bygning der nu indeholder kontorer, og jeg kom til at arbejde sammen med Henny Petersen og den gruppe beboere som hun havde ansvaret for.

En dag på den tid, hvor jeg gik en tur på Strandvejen, oplevede jeg en stærk følelse af, at jeg havde fundet min opgave i livet, at jeg havde fundet den røde tråd i mit liv og så er resten jo historie.

Kan du fortælle lidt af den historie John?

Ja, det der sker er jo, at jeg møder Tine, som lige er kommet hjem fra Tyskland, hvor hun har været i praktik hos Eckerhart Fiedler og fulgt hans undervisning og arbejdet som klassehjælper. Det er i 1987 jeg møder Tine og vi bliver kærester. Jeg arbejder stadigvæk på skolehjemmet og bliver stærkt forbundet med de mennesker, der bor der på det tidspunkt. Så begynder jeg på Emans seminarium, på det 2. hold som starter, og jeg kommer til at arbejde som gruppeleder Pilehuset, som lige er bygget, og efter nogle år bliver jeg så spurgt, om jeg vil være forstander for de huse der er blevet til Ristolahaven og det siger jeg ja til, det er i 1994. På det tidspunkt har Tine og jeg længe boet i Pilehuset og der bliver vi boende, til vi flytter ind i Emans hus på Skolehjemmet, som vi så flyttede fra for et par år siden og flyttede ind til Præstø. Så følger der nogle år, hvor tingene lige som skal falde på plads. Torben



“... jeg havde fundet den røde tråd i mit liv og så er resten jo historie ”

Anker Sørensen afløser Ernst Larsen som bestyrelsesformand og han og Lisbet Kolmos går i gang med at organisere Marjatta, som vi kender det i dag, med en Driftsfond og en Støttefond. Det er nogle meget vigtige og skelsættende år i Marjattas historie, med forskellige udfordringer. Tina og jeg var blevet klar over, at det var de mennesker, der boede på Marjatta, som vi ville dedikere vores liv til, det var dem vi arbejdede for. Nu er vi 1995-96 og der opstod en situation, hvor Vidarslund kom til at stå uden forstander, så påtog jeg

mig også den rolle. Samtidig blev Daglig Ledelse dannet og jeg blev en del af det med ansvar for Voksenområdet. Det med at blive en del af den øverste ledelse, var egentlig ikke noget jeg havde ønsket, men det blev min lod på godt og ondt og jeg tog det på mig.

Det der har interesseret mig og drevet mig, det er spørgsmålet: hvordan skaber vi fællesskab? Og hvordan kan jeg medvirke til at skabe fællesskab og udvikling med en gruppe af mennesker? Det har

været et motiv hos mig; hvordan bygger vi som mennesker fællesskaber op? Og jeg har prøvet at tiltrække mennesker, som kunne være med til det, hvis man kan sige det sådan; et levende fællesskab hvor de kunstneriske og kreative processer er en stor del af det.

Et eksempel er Michaels morgenerne med fanespil, som blev introduceret d. 29. september i 1992, hvor vi samlede voksenområdet til et tableau i det åbne landskab, med efterfølgende indendørs morgenmad. Siden dengang har vi fastholdt Michaelsfesten og ligeledes Pinsefejringen, som er en stor ting i Ristolahaven. Når vi læser om pinseunderet, har vi gjort det sådan, at det bliver læst op på alle de sprog, som medarbejderne behersker, og det er i årenes løb blevet til mange, det er blevet læst op på ukrainsk, russisk, georgisk, finsk, islandsk og selvfølgelig på engelsk og fransk og spansk og latin og hollandsk, det kristne fællesskab blev jo grundlagt ved pinsebegivenheden. Og beboerne er med når vi læser det højt sammen, det vil sige, at det er fællesskabet der læser, vi er alle sammen med.

Vi fandt jo ud af, at fællesskabet opstår ved, at vi gør ting sammen. Da Bredeshave blev overtaget i 2005 var det Ristolahavens beboere og medarbejdere, der rev det gamle køkken i kælderen ned, kørte beton væk og ordnede udenfor. Vi lærer hinanden at kende ved at gøre noget sammen, der opstår relationer og fællesskab.

En anden ting Ristolahaven gjorde, som var meget fællesskabsdannende, var vores deltagelse i den årlige jule bazar allerede helt tilbage på Havartigården i Holte. Her havde Ristolahaven hvert år en bod og i månederne op til, samledes vi på tværs af husene og arbejdede med forskellige håndarbejder, som så blev solgt på bazaren, det var f.eks. silketørklæder, bivoksllys, krystaller og meget mere. Noget som har været kendetegnende og som har glædet mig meget,

det er, at selv det menneske der har store udfordringer at slås med i sit liv, kan også rummes i et fællesskab, de er blevet accepteret på lige fod. Vi har arbejdet meget med det der med kunne sige fra, det vil sige; fællesskabet støtter borgeren i at være deltagende, men fællesskabet lærer også borgeren, at sige: hvornår er det nok for mig, hvornår må jeg trække mig, hvornår kan jeg ikke rumme jer andre mere?

John, du har været inde på de kunstneriske og kreative tiltag, hvad med den mere udadvendte deltagelse i kulturlivet og de oplevelser der ligger der?

Den danneskultur der ligger i Marjatta, har jo gjort at beboerne, har kunnet deltage i offentlige arrangementer på lige fod med alle andre. I Ristolahaven kørte vi ind til det Kongelige Teater og så operaen *Parcifal*, som det første og er forsat derfra. Vi har altid mødt en stor velvilje og imødekommenhed fra det øvrige publikum i det Kongelige Teater, for når vi opfører os lige så værdigt, som alle andre, så bliver vi accepteret på lige fod med alle andre.

Jeg synes det er så vigtigt, det med at vi som mennesker skal frydes og undres over verden, at vi skal glædes over verden. Og det kan vi jo kun ved at åbne vores sanser og tage imod det verden giver os; det er musik, det er kunst og ballet, men det er også gåture i naturen.

I Ristolahaven er der jo også inkarnerede fodboldfans, så selvfølgelig tog vi også ind til København og så fodboldkampe, hvor jeg arrangerede faste pladser i parken. Det var med højt humør i bussen på vej ind, hvor vi skrålede fodboldsange og heppede på hinanden. Både oplevelserne i det Kongelige Teater og i Parken, er sanseoplevelser, som vore beboere kan forbinde sig med. I Parken var oplevelsen af stemningen vigtig, og turene blev hurtigt ritualiserede, forstået på den måde, at der kom til at høre forskellige ting med, f.eks. spiste vi altid på Jensens Bøfhus inden kampen, det var beboernes ønske, jeg ville jo

helst have spist på en eller anden vegetarisk restaurant, men måtte overgive mig.

John i alle de år du fortæller om, har du og Tine jo haft jeres egen familie og familieliv?

Ja vi fik jo to drenge, som er vokset op i Pilehuset og på skolehjemmet og de har sikkert nogle gange ønsket, at de boede i et almindeligt parcelhus på en villavej, men nu var det altså sådan. På et tidspunkt erhvervede vi et sommerhus i Sverige, og det har da været en god ting, at vi har haft det og kunne tage der op og slappe af. I dag er drengene jo blevet voksne og lever deres egne liv.

Ja det er blevet til mange år, og der er sket rigtig meget på Marjatta i løbet af de år. Da jeg kom til, var det lige i det skifte, hvor Albert Eman stoppede og Lisbet Kolmos kom til. På en måde var det en pionerfase, der sluttede og en etableringsfase der startede, kan man måske sige. Marjatta var startet som et skolehjem, men havde jo udviklet sig til et stort forgrenet legeme af mange dele. Der skulle udvikles en voksenverden med et skarpt blik for det individuelle menneske, samtidig med at det organisatoriske skulle strammes op.

F.eks. husker jeg fra den tid mine rejser til Grønland med en beboer, som skulle hjem og besøge sin familie, der boede i Grønland. Fem gange rejste jeg med vedkommende derop, min opgave var at støtte og hjælpe med kontakten, og det synes jeg, at jeg lykkedes med. Man kan sige, at det lykkedes så godt, at vedkommende valgte at bosætte sig i en lejlighed uden for Marjatta. Det var jo en sejr for hende, men også en sejr for det, som det egentlig drejer sig om; nemlig at kunne se menneskets jeg bagved dets handicap. Det er jo udfordringen i dag, at vi ser og møder det andet menneskes jeg.

Det faldt også i min lod at stå for og organisere en udvikling hen imod større selvbestemmelse og individualisering blandt borgere i voksenområdet. Det udmøntede sig i det vi kaldte Medborgerskab og strakte sig

over en hel uge, hvor alle beboere på voksenstederne deltog, og det kom der rigtig meget godt ud af.

Efter alle de år og alle de oplevelser, så er du nu blevet pensionist John?

Ja, jeg har jo udskudt det nogle år, og taget nogle år ekstra, for jeg kunne være gået på pension da jeg var 65 år, men der var noget jeg gerne ville gøre færdigt. Og det har været vigtigt for mig her de sidste år, at det blev færdigt. Bl.a. havde vi jo måttet erkende at vores fælleshus Løvehuset, var blevet for småt til at rumme os alle sammen, for vi var jo kommet op på 37 borgere i Ristolahaven. Men hele den proces med at tømme Løvehuset og gøre det til beboelse for de beboere, der kunne have glæde af det, har jeg følt mig forpligtet til at være med til.

Og jeg ville også gerne være med til at få den nye sal på plads, det trak ud, men nu er det lykkedes og det er lykkedes med nogle af de ting og ønsker, som dukkede op undervejs. F.eks. gjorde vi os nogle tanker om, hvordan vi kan vedligeholde og videreudvikle ideerne om fællesskab. Det førte til at der i forbindelse med salen også blev bygget et helt nyt køkken, så vi kan lave mad sammen, for hvert enkelt måltid, hvor man spiser sammen er jo et fællesskab. Så jeg er glad for, at jeg tog de sidste år med og sammen med andre fik de der ting på plads.

Nu er min situation så den, at jeg efter at have arbejdet siden jeg var 16 år, befinder mig i en tilværelse, hvor jeg ikke længere skal arbejde. Så det at kunne bygge en dagligdag op, der giver mening, synes jeg er vildt spændende og udfordrende. Jeg må nærmest knibe mig selv i armen for at overbevise mig om, at man kan have så meget tid til sig selv. Jeg synes det er dejligt at leve og jeg er nysgerrig på verden.

Tak for snakken John, og din sidste sætning burde jo næsten være overskriften på din pensionisttilværelse, tak fra Marjattabladet.



TILLYKKE til Bernhard

som havde 60 års fødselsdag den 07.02.2024

Bernhard selv havde ikke ønsket stor opmærksomhed omkring sin fødselsdag. Men som billederne viser, afholdt det hverken beboere eller medarbejdere fra at fejre dagen med ham. De var alle mødt op for at overraske og fejre Bernhard med sang, taler og lidt sjov.



Aldring og demens - et livsperspektiv

AF LÆGE LISBET KOLMOS

Temadag om aldring og demens

På initiativ fra forældregruppen på Marjatta blev der i efteråret afholdt en temadag med titlen: 'Aldring og Demens'. Formålet var at blive klogere på den sidste livsfase, særlig på demens og at dele synspunkter med hinanden. Ca. 60 forældre og pårørende deltog og medarbejdere var også inviteret til at deltage, men der var fokus på at forældrene kom frem med deres synspunkter, sorger og bekymringer. Mette Schmidt var vært og bød velkommen. For at facilitere en fri og levende samtale var John Zeuthen (psykolog og trænet samtaleterapeut) inviteret. Der var et oplæg til temaet, som jeg selv holdt ud fra mine erfaringer gennem mange år på Marjatta. Derefter gennemgik John Zeuthen de vigtigste kendetegn ved demens og ledte samtalen resten af formiddagen. Efter frokost drøftede forældrene emnet i mindre grupper. Det er svære temaer og stemningen skiftede mellem tårer, frustration, vrede og taknemmelighed.

Demens i samfundet

Levevilkårene er væsentligt forbedret og mange børneinfektionssygdomme er trådt i baggrunden. Det betyder at vi som befolkning bliver ældre og dermed opstår der flere ældresygdomme, bl.a. demens. I Danmark er der ca. 97.000 mennesker på 65 år eller derover, der lever med demens. Hvert år kommer der 7.000 nye tilfælde til, medens godt 4.000 dør af demens. Der er altså en ophobning af mennesker med demens. Det er dog vigtigt at huske på, at de fleste ældre ikke er demente.

Alzheimers Demens

Alzheimers Demens (AD) er den hyppigste demensform, hvor proteinstoffer af ukendte årsager aflejres i hjernen, så den gradvist lukker ned. Men der er også andre demensformer, som dog ikke omtales her. Sygdomsforløbet med AD er langvarigt og strækker sig over 8-10 år. De første symptomer er glemsomhed, de husker ikke rutinemæssige ting. Det bliver sværere at orientere sig i rum og tid og humøret bliver svingende. Det kalder man sygdommens 1. fase, der kan vare 2-6 år.

Gradvist forværres symptomerne. Sansernes sløres og fordrejes, og personen føler sig usikker og sårbar. Der er ofte en fornemmelse af sorg over at miste sig selv. Det bliver tiltagende svært at styre musklerne, og der opstår problemer med at udføre daglige rutiner som at tage tøj på og spise. I denne 2. fase af sygdom-

men, der varer 1-2 år, er det tydeligt, at der er tale om demens, personen mister efterhånden også sin selvbevidsthed, og kan have svært ved at genkende venner og familie.

Til sidst er personen sengeliggende og skal have hjælp og støtte til alt. Legemsfunktionerne sætter gradvist helt ud. Den sidste tid er præget af uro og angst.

Mennesket bagved

I de sidste uger sker det, at personen bryder helt igennem sin demenstilstand og pludselig er sig selv igen; kender dem alle og er hjertevarm og glad. Det er overraskende, men det minder os om, at personen nok er tilbagetrukket, men samtidig stadig er der bagved sygdommen. Vi ved jo heller ikke, hvor meget personen opfatter, derfor er det meget vigtigt, at der vises stor omsorg og respekt lige til det sidste.

Stor opmærksomhed på demens
Der er stor opmærksomhed på sygdommen. Der er 50 mio. mennesker på verdensplan med demens og antallet forventes tredoblet inden 2050. Det har voldsomme konsekvenser bl.a. for sundhedsvæsenet, der er nød til at udarbejde strategier for håndtering af gruppen af ældre med demens. I Danmark har der siden 2016 været et Nationalt videnscenter for demens, således at hver region har en central registrering af alle med demens. På kommunalt niveau er der demens-klinikker og demenskoordinatorer, der i samarbejde med de praktiserende læger, har ansvar for alle med demens.





Diagnose, behandling og forebyggelse

Ved mistanke om demens sætter egen læge en såkaldt basisudredning i gang med blodprøver, scanning mv. Det er først og fremmest for at udelukke, at de er tale om andre tilgrundliggende sygdomme. Når sygdommen er konstateret følges alle via demensklammerne.

Der findes ikke en egentlig behandling, som helbreder sygdommen. Det, der anbefales, består primært i stimulerende aktiviteter for krop og sind samt pleje og omsorg. Der er for nogle også tale om en medicinsk behandling, der for en periode kan forbedre funktionsniveauet eller forsinke den fremadskridende proces. I dag mener man, at det er muligt at udskyde sygdommens indtræden med sund kost, motion og gode mentale aktiviteter.

Alzheimers demens (AD) hos mennesker med Downs syndrom

Downs syndrom (DS) var tidligere en af de hyppigste årsager til udviklingshæmning, men forekommer ikke så hyppigt længere, da de

fleste tilfælde diagnosticeres under graviditeten, hvilket gør, at forældrene ofte vælger abort. Før 2004, hvor graviditetstesten blev indført, blev der født ca. 120 med Downs syndrom hvert år, nu er det knap 20. De andre nordiske lande har en anden holdning til det at være udviklingshæmmet med DS; i Sverige kaldes de solskinsbørn.

I Danmark er man stolt over, at der fødes så få. Der kan siges for og imod tidlig screening, men på sin vis forstår man jo godt forældrene og myndighederne. Selvom man ikke må glemme, at det er prægtige og højt elskede mennesker. I dag er der ca. 2000 i Danmark med Downs syndrom.

Tidligere vidste man ikke, at de fleste med DS bliver ramt af demens i 50 årsalderen eller før, og at de højst bliver 60-65 år. Det samme gælder ikke for andre typer af handicap, de får ikke demens oftere end resten af befolkningen.

Sygdommen kan være svær at opdage, særlig hos mennesker med DS. Man siger at sygdommen kommer snigende. Den kan kun påvises ved

at udføre undersøgelser af funktionsniveauet. Først når der har været et funktionstab ved man med sikkerhed, at sygdommen er i gang. For en sikkerheds skyld testes alle med DS regelmæssigt fra 30 års alderen. Når der er konstateret et tab af funktionsevne, indledes undersøgelserne for demens.

På Marjatta

I de første mange år havde Marjatta fokus på at skabe udvikling og læring for børn og unge, senere kom der voksne til og nu er det alle aldersgrupper. I årenes løb er der blevet bygget mange bofællesskaber og aktivitetsværksteder og der er nu 4 voksencentre, Vidarslund, Sofiegården, Ristolahaven og Sampovig med i alt 200 voksne.

Selvom Marjatta er inspireret af steinerpædagogik, også kalder helsepædagogik, når det er mennesker med udviklingsforstyrrelser og handicap, så har der altid været fokus på samtidig at være fuldt orienteret mod det, der er aktuelt i samfundet. Det giver den største alsidighed. Det centrale er dog stadig Rudolf

Steiners menneskesyn. Helt overordnet er anerkendelsen af, at hver enkelt har et personligt potentiale, noget helt unikt, uanset et fysisk eller psykisk handicap. Pædagogisk lægges vægt på at stimulere fantasi-kræfterne, 'den levende fortælling', gennem kunstneriske aktiviteter samt ved bevidst at skabe en ryt-misk vekslen mellem aktivitet og ro. Kunst betragtes som en form for terapi, fordi der i kunstnerisk ud-foldelse opstår nye situationer, der involvere hele mennesket, samtidig med at der er en social dimension. Det fremmer sundhed og livsme-ning og betegnes derfor som en sundhedsfremmende pædagogik.

Marjatta har aldrig været specialise-ret i en type handicap, men tværti-mod stræbt efter det alsidige. Der er derfor forskellige typer af handicap, og som Albert Eman sagde, 'Det giver de bedste resultater, hvis der er flest mulige egenskaber at bygge på'. En af de første elever med DS var Thomas Dovmark. Hans forældre flyttede til Danmark fra Sverige for at han kunne komme på Marjatta. Han selv og hans familie havde stor betydning for Marjatta igennem mange år. Nu er det en del år siden, at Thomas er gået bort efter et

langvarigt demensforløb. Han boede mange år på Vidarslund. Til Tho-mas' bisættelse sagde præsten i den lokale kirke, at Thomas og Steen (de var som brødre) i årevis fulgtes til kirke hver søndag til gudstjenesten, hvor de sad helt stille og lyttede.

Det er jo en glæde at høre om. Men-nesker med DS er oftest livlige og hjertevarme, og i stand til at samle en gruppe omkring sig, uden at de nødvendigvis selv står i centrum.

Fokus på voksne

Hos de yngre voksne handler det om skabe en god hverdag og at stimulere til et aktivt og alsidigt ar-bejdsliv. Der opfordres til at kunne træffe egne beslutninger. Samtidig skal man kunne indgå i et fælles-kab. I fritiden er der mulighed for at deltage i kunstneriske aktivite-ter som poesi, skuespil, eurytmi, maling, musik og aktiviteter med bevægelse og sport. Denne mang-foldighed holder sindet levende og skaber glæde.

Når beboerne er blevet ældre har de andre behov, og der skal være mere støtte i deres dagligdag. Den pædagogiske opgave ændres til at have fokus på pleje, hvilket er en

helt anden opgave end almindelig pædagogisk støtte, men stadig er det vigtigt at kunne opleve personen bagved.

Alzheimers Demens hos beboere på Marjatta

I Marjattas voksenområde har knap 50 personer i dag et handicap med Downs syndrom. Af dem er 12 per-soner diagnosticeret med AD. Hver af de 4 centre har en eller flere bebo-ere med demens. De er alle i første eller anden fase, hvor de fleste kan deltage i almindelige daglige aktivi-teter. På nuværende tidspunkt er der ingen i sidste fase, men det kommer inden længe. I de seneste 15 år har knap 10 personer været igennem et demensforløb og er gået bort.

Det er en særlig opgave for stedet at tage vare på ældre mennesker, især hvis der er tale om demens og helt specielt i den sidste fase af sygdommen, hvor personerne er sengeliggende. I denne sidste fase er det en rent plejekrævende opgave, som stiller krav til tværfaglighed og særlige kompetencer hos medarbej-derne, og en langt større opmærk-somhed på økonomisk støtte fra kommunerne.

Der er hjælp fra mange sider. Alle med DS bliver nu testet for demens fra 30 årsalderen. Når demens-sygdommen er konstateret følges hver enkelt tæt med henblik på at være på forkant med en strategi for støttebehov. Dette sker i samarbejde med egen læge, demenskoordinator, VISO, evt. også af med assistance fra Oligofrenipsykiatrisk Center.

Marjattas Helsecenter har en central rolle

Helsecenteret er en støttefunktion for alle både børn, voksne og ældre på Marjatta særlig også for dem med demens. Helsecenteret består af en læge (Tomas Johansen, leder) og en hjælpelæge (Lisbet Kolmos) samt en sygeplejerske (Vibeke Andersen) og en helse-eurytmisk (Rolf Kjær). Des-uden er der flere kunst- og bevægel-sesterapeuter tilknyttet. Helsecen-terets rolle er at være opmærksom



på beboernes helbredstilstand og trivsel samt behov for ekstra støtte. To gange hvert år mødes gruppelederne fra hvert af voksencentrene med Helsecenteret, hvor hver enkelt beboers sundhedstilstand bliver gennemgået bl.a. med henblik på behov for ekstra støtte.

Demensgruppe

I helsecenterets regi er der en 'demensgruppe' med repræsentanter for hver gruppe, der har en beboer med demens, i alt ca. 15 personer. Gruppens opgave er at dele viden og skabe engagement, og være ansvarlig for, at der er en fælles opmærksomhed omkring de enkelte med demens, samt deres medbeboere og medarbejderne og på de pårørende. Gruppen er dannet i efteråret og har haft flere møder om aktuelle temaer. For nylig har der været en drøftelse af hvad der er vigtigt at tænke på vedrørende demens. Her et kort resume:

Det er vigtigt:

- At omgivelserne, og det der foregår er genkendeligt.
- At trøste, berolige og være nærværende.
- Ikke at korrigerer, når de tager fejl, men at anerkende det som bliver sagt.
- At der er særlige kontaktpersoner.
- At holde arbejdsrutiner så længe som muligt under beskyttede rammer.
- At kende deres livshistorie, så der er noget at tale om, der skaber glæde

En beboer på SampoVig

For ikke så lang tid siden tog vi afsked med en af beboerne på SampoVig. Han var et afholdt og elsket menneske, altid fuld af sjov, enormt bevægelig, selvom sproget ikke udviklede sig fuldt ud. For en del år siden blev han ramt af AD. Sygdommen udviklede sig langsomt, og han kunne i lang tid være med sammen med sine venner, og passe sit arbejde. Senere blev han mere og mere præget af sygdommen. Den sidste fase var svær for alle. Dog fik han en smuk død,



familie, venner og medarbejdere samledes om kisten for at sige farvel. Han er savnet men huskes samtidig for de mange sjove og gode oplevelser.

Når livet slutter

På den måde tager vi varsomt afsked med vedkommende, vennerne kommer forbi og lægget en blomst eller en tegning. Mange kommer sammen i små grupper, og de siger måske et vers eller en bøn sammen. Vi hjælper hinanden med at sørge og tænke på den afdøde, som vedkommende var i levende live.

Det er sørgeligt, men der er altid mange sjove og forunderlige minder at tænke på. Efter en måned eller to holdes en mindestund, ofte under højtidelige rammer med musik og lys, hvor livshistorien bliver fortalt og alle deler minder med hinanden.



På Marjatta har vi den overordnede opfattelse, at selvom legemet dør, så lever det usynlige menneske, mennesket bagved, videre uden sit fysiske legeme. Hvordan det rent faktisk og praktisk forholder sig, ved vi naturligvis ikke, men dette livssyn er med til at vi alle kan fastholde et indre billede af et helt menneske, trods udviklingshandicap og demens.

Fremover

Marjatta har mange beboere med DS. De er som mennesker vidt forskellige, dog har de det fælles, at de fleste får demens tidligt. Det er en del af Marjattas opgave at skabe den rette støtte og omsorg for dem, også i den sidste tid, hvis det er muligt. De værdier, der ligger til grund for pædagogikken er samtidig med til at forebygge, at demens indtræder tidligt.

Kurset Digital Digte

AF MEDIEPÆDAGOGISK KONSULENT JESPER JØRGENSEN

På skolehjemmet har vi i starten af 2024 afholdt et lille kursus, kaldet Digital Digte, hvor vi med udgangspunkt i deltagernes oplevelser på sociale medier, hverdagens følelser og konfliktløsning, har haft nogle gode snakke, der stille og roligt har udviklet sig til nogle personlige digte.

Hovedformålet var, at skabe et rum, hvor der var plads til at både at mærke efter i sig selv og samtidig deltage i en fælles skriveproces. Nogle deltagere kom ofte med tilføjelser til deres digt, skrevet på egen hånd derhjemme, mens andre foretrak den kollektive kreativitet, når vi mødtes på kursusdagen. Begge dele var givende for fællesskabet og det var fantastisk at opleve, hvordan alle kunne bidrage med noget værdifuldt, på hver deres måde.

Ved kursets afslutning havde de seks deltagere alle fået skrevet et personligt digt og selvom nogle fik mere støtte til skrivningen og andre mindre, så er alle seks digte bygget op omkring den enkeltes input og ønsker, igennem kursusforløbet. Deltagerne har givet lov til at vi måtte trykke de nedenstående digte, som både de og instruktøren er meget stolte af.



Emil Bjørn **"Glæden på spring"**

*Af livet man lærer en masse halløj
Og meget kan føles, som om det var støj
Man tænker en ting og gør så en anden
Jeg husker dog på; vi hjælper hinanden*

*Kender i det, at man bliver så glad
Så man helt får lyst, til at synge et kvad
Så alle kan høre, det seje og smukke
Men er det privat, ens mund man må lukke*

*Til gengæld er meget, at det der er godt
Over det hele, men kan gemme sig godt
Dog kigger man ud, på verden omkring
Så står vores glæde, klar og på spring*

Silaz **"At have det svært"**

*Hvis tingene driller
Og jeg bliver trist
Så får jeg det svært
Det er ganske vist*

*Så hjælper det gerne
Med lidt ro og et kram
At have det svært
Er slet ingen skam*

*I stedet jeg øver
Hver gang jeg nu kan
Det svære at glemme
Som den stærkeste mand*

*Med et hjerte så stort
og en hjerne så klog
Jeg klarer det hele
Som var livet et show*

Emil Wood

“Altid glad”

Her er et digt
Skrevet af mig Emil
Om humor og jokes
og menneskers smil

Når dagen den bringer
Problemer og øv
Det fjernes med jokes
Tag dog og prøv

Jeg er altid glad
Hvis ej jeg er sur
Når jeg slår mig løs
Er det noget der du'r

Jeg elsker at se
Mennesker grine
Af jokes der er gode
I særdeleshed mine

Nanna

“Kærlighed”

Mit hjerte det ser
Den kærlighed der er
Elsker lige her
Og gør plads til mer'

I et kort øjeblik
Det kys som jeg fik
Et kærligheds stik
Som dejlig musik

Når vi holder i hånd
Hjertet er let som en ånd
Men brydes vor bånd
Er det tungt som et ton

Når du smiler til mig
Og kommer min vej
Bli'r livet en leg
Jeg. Elsker. Dig!

Karl Emil

“Plads til os alle”

Vi lever i verden, side om side
Forskellige, men fælles, om ting vi har kær
Venskab, musik og skyerne hvide
Og alle kan være, den de nu er

Hvis vi giver plads, til folk som de er
Behandler hinanden bedre hver dag
Så vil vi se, at på livets færd
Vi fyldes med glæde og et velbehag

I sproget vi bruger, er udtryk og ord
Der alle fortæller og giver besked
Om tanker så små og kærlighed stor
Om glæden i mig og når jeg bli'r ked

Alle som en, så er vi jo ens
Venskab, musik, vi alle kan li'
Finder vi lykke, vi bli'r let til bens
Og rejser i fred, af glædernes sti

Pinsedag den 19. maj,

var der Lyrik forestilling med bogreception i Ristolahaven

Det var en meget smuk forestilling, hvor 9 ud af de 10 lyrikere selv fremsagde enkelte af deres digte.

Digtene blev ledsaget af Ristolahavens talekor som Perron 17. Det var en meget smuk og stemningsfuld aften, hvor ordets og ordets betydning som er pinsens budskab kom til sin ret.

Et magisk digt

*Vinden blæser igennem et bjerglandskab
med høje bjerge*

*Solen brager igennem med stor kraft
og varmer vores kroppe op*

*Solen står højt på den lyseblå smukke himmel
med hvide skyer i baggrunden der former sig
som forskellige dyr der bevæger sig
på kryds og tværs over himmelen*

*Fra det høje smukke bjerg falder der
et smukt højt vandfald der ruser og suser
og brager igennem atmosfæren*

*Det er et smukt billede –
dette særlige eventyrlige landskab*

*Der lander en engleskarer
På det friske grønne græs for foden af bjerget*

*De synger den smukkeste sang
og man bliver rørt dybt inde i sin egen krop*

*Alle mine venner i Ristolahaven står sammen
og hører deres smukke sang*

*Sangen handler om kærlighed
til alle der er tilstede*

*Vi står sammen, hører sangen om det smukke
kærlighedsbudskab som rører vores hjerter dybt*

*Man bliver afslappet
og man mærker freden i sig selv og i fællesskabet*

Vi plukker de smukkeste blomster, vi giver hinanden

Alex d. 19.3 2024



Det var næsten ikke muligt at vælge mellem alle de smukke og sjove digte der kun kan give en masse læsere glæde.

Denne flotte bog kan købes hos Pilti til kr. 200.-